

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 18 października 2023 r.
(OR. en)

14009/23

VISA 201
COEST 548
COWEB 123
MIGR 323
FRONT 307
ASIM 90
COMIX 445

PISMO PRZEWODNIE

Od: Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)

Data otrzymania: 18 października 2023 r.

Do: Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej

Nr dok. Kom.: COM(2023) 730 final

Dotyczy: **SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY SZÓSTE SPRAWOZDANIE W RAMACH MECHANIZMU ZAWIESZAJĄCEGO ZWOLNIENIE Z OBOWIĄZKU WIZOWEGO**

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2023) 730 final.

Zał.: COM(2023) 730 final

Bruksela, dnia 18.10.2023 r.
COM(2023) 730 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
SZÓSTE SPRAWOZDANIE W RAMACH MECHANIZMU ZAWIESZAJĄCEGO
ZWOLNIENIE Z OBOWIĄZKU WIZOWEGO

Spis treści

WPROWADZENIE	2
I. PAŃSTWA W SĄSIEDZTWIE UE	6
1. PAŃSTWA BĘDĄCE PAŃSTWAMI OBJĘTYMI SYSTEMEM BEZWIZOWYM OD MNIJ NIŻ 7 LAT	6
GRUZJA.....	6
UKRAINA	12
2. PAŃSTWA BĘDĄCE PAŃSTWAMI OBJĘTYMI SYSTEMEM BEZWIZOWYM OD WIĘCEJ NIŻ 7 LAT	17
ALBANIA.....	17
BOŚNIA I HERCEGOWINA.....	21
REPUBLIKA MOŁDAWII	24
CZARNOGÓRA	27
MACEDONIA PÓLNOĆNA.....	30
SERBIA	33
II. INNE PAŃSTWA OBJĘTE SYSTEMEM BEZWIZOWYM	37
PAŃSTWA OBJĘTE SYSTEMEM BEZWIZOWYM REALIZUJĄCE PROGRAMY OBYWATELSTWA DLA INWESTORÓW	37
VANUATU	38
PAŃSTWA WSCHODNIOKARAIBSKIE	40
WNIOSKI	42

WPROWADZENIE

Liberalizacja reżimu wizowego jest filarem współpracy UE w zakresie migracji, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Ułatwia ona mobilność i kontakty międzyludzkie.

Zgodnie z art. 8 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2018/1806 („rozporządzenie wizowe”)¹ Komisja ma obowiązek zapewnienia odpowiedniego monitorowania ciągłości spełniania warunków zwolnienia z obowiązku wizowego przez państwa, których obywatele uzyskali bezwizowy dostęp do UE po pomyślnym zakończeniu dialogu w sprawie liberalizacji reżimu wizowego. W tym celu od 2017 r. Komisja przyjęła pięć sprawozdań w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego², które obejmują państwa objęte systemem bezwizowym na Bałkanach Zachodnich (Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Macedonia Północna i Serbia) oraz państwa należące do Partnerstwa Wschodniego (Gruzja, Republika Mołdawii – zwana dalej Mołdawią – i Ukraina).

W oparciu o ustalenia zawarte w tych sprawozdaniach oraz ogólne monitorowanie ruchu bezwizowego, które UE stosuje na całym świecie³, w dniu 30 maja 2023 r. Komisja przyjęła komunikat⁴, w którym podkreśliła główne wyzwania w obszarze migracji nieuregulowanej i bezpieczeństwa związane z funkcjonowaniem ruchu bezwizowego oraz główne uchybienia w obecnym mechanizmie zawieszającym zwolnienie z obowiązku wizowego, określający proces konsultacji w sprawie potencjalnych sposobów sprostania tym wyzwaniom i usprawnienia mechanizmu.

Jeden z aspektów objętych komunikatem dotyczył konieczności ściślejszego monitorowania państw objętych systemem bezwizowym zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z 9 lutego 2023 r.⁵ Jak zapowiedziano w piśmie przewodniczącej Ursuli von der Leyen do Rady Europejskiej z 20 marca 2023 r., Komisja przedstawia dziś wniosek ustawodawczy dotyczący zmiany mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego⁶, a także nowe strategiczne i kompleksowe sprawozdanie w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego. Jednym z głównych celów wniosku jest wzmocnienie zadań Komisji w zakresie monitorowania i sprawozdawczości poprzez wprowadzenie wyraźnej możliwości objęcia sprawozdaniem w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego innych obszarów geograficznych poza państwami sąsiedzkimi UE, ze szczególnym uwzględnieniem państw trzecich borykających się ze szczególnymi problemami, które, jeśli nie zostaną rozwiązane, mogą prowadzić do uruchomienia mechanizmu zawieszającego.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1806 z dnia 14 listopada 2018 r. wymieniające państwa trzecie, których obywatele muszą posiadać wizy podczas przekraczania granic zewnętrznych, oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego wymogu, Dz.U. L 303 z 28.11.2018, s. 39.

² COM(2017) 815 final (pierwsze sprawozdanie); COM(2018) 856 final (drugie sprawozdanie); COM(2020) 325 final (trzecie sprawozdanie); COM(2021) 602 final (czwarte sprawozdanie) COM(2022) 715 final/2 (piąte sprawozdanie).

³ Zgodnie z wykazem zawartym w załączniku II do rozporządzenia (UE) 2018/1806.

⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie monitorowania systemów bezwizowych UE, COM(2023) 297 final.

⁵ Nadzwyczajne posiedzenie Rady Europejskiej (9 lutego 2023 r.) – Konkluzje, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2023-INIT/pl/pdf> Rada Europejska podkreśliła, że „[k]westia pilną i kluczową dla zarządzania migracją i w stosownych przypadkach dla ogólnego dobrego funkcjonowania i trwałości systemów bezwizowych jest dostosowanie polityki wizowej przez państwa sąsiedzkie” oraz że „należy wzmocnić monitorowanie polityki wizowej państw sąsiedzkich”.

⁶ COM(2023) 642.

Z jednej strony, zgodnie z wymogami art. 8 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2018/1806, w sprawozdaniu ocenia się, czy państwa, które zakończyły dialog w sprawie liberalizacji reżimu wizowego mniej niż siedem lat temu (Gruzja i Ukraina), nadal spełniają wymogi liberalizacji reżimu wizowego. Z drugiej strony sprawozdawczość w odniesieniu do państw, które zakończyły dialog w sprawie liberalizacji reżimu wizowego ponad siedem lat temu (Albania, Bośnia i Hercegowina, Mołdawia, Czarnogóra, Macedonia Północna i Serbia)⁷, jest ukierunkowana na konkretne wyzwania związane z ruchem bezwizowym z tymi państwami, takie jak dostosowanie polityki wizowej, programy obywatelstwa dla inwestorów, współpraca w zakresie readmisji i bezzasadne wnioski o udzielenie azylu.

W przypadku wszystkich ośmiu państw kwestie związane z kryteriami, do których odniesiono się w zakończonych przez te państwa dialogach w sprawie liberalizacji reżimu wizowego, są oceniane w ramach procesu rozszerzenia na podstawie rozdziału 23 pt. „Wymiar sprawiedliwości i prawa podstawowe” i rozdziału 24 pt. „Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne”, a także są szczegółowo uwzględniane w rocznym pakiecie „rozszerzenie” Komisji. W szczególności w pakiecie „rozszerzenie” szczegółowo uwzględniane są również starania krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących na rzecz wzmocnienia praworządności i walki z korupcją. Są to elementy tzw. „kwestii podstawowych”, które stanowią podstawę procesu akcesyjnego i będą decydować o ogólnym tempie postępów partnerów na drodze do UE.

W odniesieniu do Bałkanów Zachodnich sprawozdanie opiera się na bieżącej realizacji planu działania UE w zakresie migracji wzdłuż tego szlaku przedstawionego przez Komisję 5 grudnia 2022 r.⁸ Plan działania stanowił odpowiedź, oprócz innych wyzwań, na gwałtowny wzrost migracji nieuregulowanej do UE szlakiem zachodniobałkańskim w 2022 r. Zwiększona liczba przekroczeń granic zewnętrznych państw członkowskich była – do pewnego stopnia – wynikiem wtórnych przepływów przez region i bezwizowych przyjazdów na Bałkany Zachodnie, które kontynuowano dalej do UE. Plan działania pomógł zapewnić ograniczenie liczby przyjazdów i ma na celu opracowanie wspólnych, skoordynowanych działań na szczeblu UE, a także dalsze zacieśnianie współpracy między UE a partnerami z Bałkanów Zachodnich w kwestiach migracji. Plan działania obejmuje zarządzanie granicami, zdolność udzielania azylu i zdolność przyjmowania, zwalczanie przemytu migrantów, współpracę w zakresie readmisji i powroty, jak również dostosowanie polityki wizowej.

Ogólnie rzecz biorąc, we wszystkich tych obszarach polityki utrzymano dobre tempo realizacji dzięki większemu zaangażowaniu partnerów z Bałkanów Zachodnich na wszystkich szczeblach i skierowanym do nich działaniom informacyjnym. Należy jednak kontynuować prace nad wdrażaniem planu działania. Migracja nieuregulowana pozostaje kluczowym wyzwaniem dla partnerów z Bałkanów Zachodnich. Priorytetem pozostaje zwalczanie przemytu migrantów i handlu ludźmi. Chociaż w regionie przywrócono obowiązek wizowy w odniesieniu do niektórych kluczowych narodowości w związku ze wzrostem liczby przybywających osób o nieuregulowanym statusie w 2022 r., konieczne jest dalsze dostosowanie polityki wizowej. Komisja zwiększyła swoje wsparcie finansowe, przeznaczając łączne środki na działania związane z migracją w regionie w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III) w wysokości 291,9 mln EUR (2021–2023).

⁷ W art. 8 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2018/1806 wymaga się, aby Komisja składała sprawozdanie jedynie przez okres siedmiu lat od daty wejścia w życie liberalizacji reżimu wizowego w odniesieniu do tych państw trzecich; następnie Komisja może nadal składać sprawozdania, gdy uzna to za niezbędne lub na wniosek Parlamentu Europejskiego lub Rady.

⁸ https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-12/Western%20Balkans_en.pdf

W 2023 r. na dzień 31 sierpnia odnotowano 62 967 przypadków niedozwolonego przekraczania granicy przy wjeździe do państw członkowskich UE szlakiem zachodniobałkańskim⁹. Stanowi to spadek o 28 % w porównaniu z tym samym okresem W 2022 r., w dużej mierze w wyniku trwającego procesu dostosowywania polityki wizowej przez partnerów z Bałkanów Zachodnich. Głównymi narodowościami odnotowywanymi na szlaku są Syryjczycy, Afgańczycy i Turcy.

W sprawozdaniu wykorzystano informacje przekazane przez osiem państw, których ono dotyczy, Europejską Służbę Działań Zewnętrznych i delegatury Unii, właściwe unijne agencje wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych¹⁰ oraz państwa członkowskie. Siedemnaście państw członkowskich przedstawiło uwagi na temat stosownych przykładów współpracy ze wspomnianymi państwami w dziedzinie migracji i bezpieczeństwa. Uwagi te zostały uwzględnione w odpowiednich ocenach zawartych w sprawozdaniu.

W niniejszym szóstym sprawozdaniu oceniono działania podjęte przez przedmiotowe państwa w 2022 r., dokonując aktualizacji w odniesieniu do 2023 r. w przypadku gdy uznano, że mają one istotny wpływ na tegoroczne zalecenia. Obejmuje ono także informacje na temat współpracy operacyjnej z UE i państwami członkowskimi¹¹ i zawiera przegląd tendencji migracyjnych¹² odzwierciedlających dane Eurostatu za rok statystyczny 2022, w tym zmiany w stosunku do 2021 r.

Jak zapowiedziano w komunikacie z 30 maja 2023 r., wdrażając już nowe podejście określone we wniosku ustawodawczym dotyczącym zmiany mechanizmu zawieszającego, sprawozdanie po raz pierwszy obejmuje również inne obszary geograficzne poza państwami sąsiedzkimi UE i koncentruje się na państwach objętych systemem bezwizowym, w których pojawiły się szczególne problemy i w których konieczna może być dalsza współpraca w celu sprostania konkretnym wyzwaniom w zakresie migracji lub bezpieczeństwa, które można by ocenić w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego. W ramach działań następczych w związku z jednym z głównych wyzwań wskazanych w wyżej wspomnianym komunikacie w sekcji II sprawozdania dokonano oceny państw objętych systemem bezwizowym, które prowadzą programy obywatelstwa dla inwestorów. Programy obywatelstwa dla inwestorów (zwane także programami obywatelstwa lub programami dla inwestorów) prowadzone przez państwa trzecie mające bezwizowy dostęp do UE mogą stwarzać znaczne ryzyko dla bezpieczeństwa UE. W ramach tych programów przyznaje się prawa obywatelskie na podstawie inwestycji lokalnych lub za opłatą zryczałtowaną, przy czym wymagania dotyczące miejsca zamieszkania są niskie lub nie ma ich wcale, kontrole bezpieczeństwa są niewystarczające i nie ma rzeczywistego związku z danym państwem trzecim. Przedmiotowe państwa trzecie często reklamują te programy jako „programy dla inwestorów”, których wyraźnym celem jest umożliwienie ruchu bezwizowego do Unii obywatelom państw trzecich, którzy

⁹ Dane operacyjne, Frontex, <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/>

¹⁰ Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), Agencja Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych (Eurojust) oraz Agencja Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol).

¹¹ Na potrzeby niniejszego sprawozdania termin „państwa członkowskie” oznacza te państwa członkowskie, które stosują rozporządzenie (UE) 2018/1806 („rozporządzenie wizowe”), tj. wszystkie obecne państwa członkowskie (z wyjątkiem Irlandii) oraz państwa stowarzyszone w ramach Schengen.

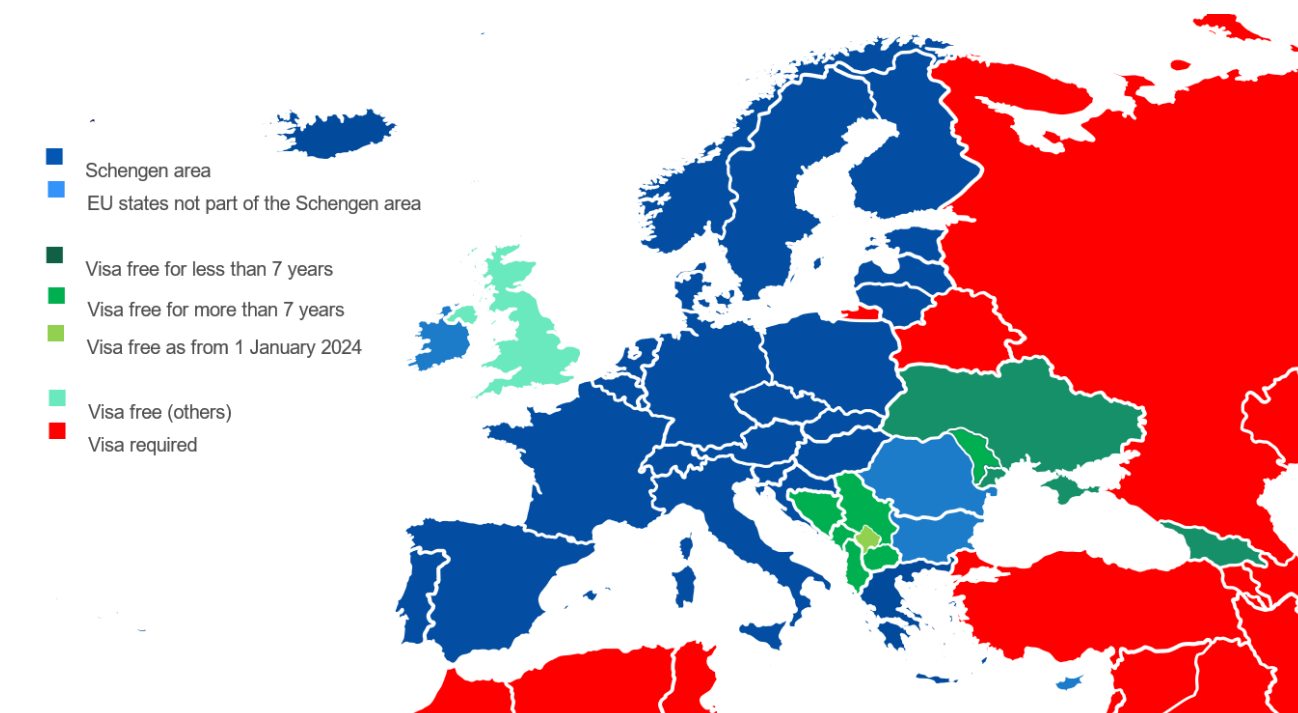
¹² Chociaż kryteria liberalizacji reżimu wizowego związane z migracją ograniczają się do polityk migracyjnych zainteresowanych państw trzecich, sekcja dotycząca tendencji migracyjnych odzwierciedla migrację nieuregulowaną do państw członkowskich, odmowy wjazdu wydane przez państwa członkowskie oraz wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej złożone w państwach członkowskich przez obywateli państw objętych sprawozdaniem.

w przeciwnym razie podlegaliby obowiązkowi wizowemu. Takie programy mogą umożliwić beneficjentom obchodzenie standardowej procedury dotyczącej wizy Schengen i pogłębionej oceny indywidualnego ryzyka migracyjnego i ryzyka dla bezpieczeństwa, z którą jest związana, w tym prawdopodobnie uniknięcie działań mających na celu zapobieganie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu¹³.

Komisja monitoruje wszystkie państwa trzecie zwolnione z obowiązku wizowego realizujące programy obywatelstwa dla inwestorów. Obecnie wiele państw trzecich zwolnionych z obowiązku wizowego jest pod ścisłą kontrolą ze względu na potencjalne ryzyko związane z ich programami obywatelstwa dla inwestorów lub z ich planami ustanowienia takich programów.

¹³ Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie programów obywatelstwa i ułatwień pobytowych dla inwestorów w Unii Europejskiej, COM(2019) 12 final, s. 23.

I. PAŃSTWA W SĄSIEDZTWIE UE

1. PAŃSTWA BĘDĄCE PAŃSTWAMI OBJĘTYMI SYSTEMEM BEZWIZOWYM OD MNIEJ NIŻ 7 LAT

GRUZJA

1. Dostosowanie polityki wizowej

W Gruzji obowiązuje ruch bezwizowy z 24 państwami, które znajdują się w unijnym wykazie państw objętych obowiązkiem wizowym¹⁴: Armenia, Azerbejdżan, Bahrajn, Białoruś, Belize, Botswana, Republika Dominikańska, Ekwador, Iran, Jordania, Kazachstan, Kuwejt, Kirgistan, Liban, Oman, Katar, Rosja, Arabia Saudyjska, Republika Południowej Afryki, Tadżykistan, Tajlandia, Turcja, Turkmenistan i Uzbekistan.

W 2022 r. Gruzja nie poczyniła żadnych postępów na drodze do dalszego dostosowania polityki wizowej.

2. Bezpieczeństwo dokumentów, w tym biometria

Gruzja wydaje paszporty biometryczne od 2010 r. Paszporty inne niż biometryczne zostaną całkowicie wycofane do 1 stycznia 2025 r., gdy wraz z tą datą upłynie termin ważności ostatnich takich paszportów znajdujących się obecnie w obiegu. W ramach współpracy z Interpolem Gruzja wymienia informacje na temat zagubionych i skradzionych paszportów.

3. Zintegrowane zarządzanie granicami, zarządzanie migracjami i polityka azylowa

Gruzja kontynuowała starania na rzecz rozwiązania problemu bezzasadnych wniosków o udzielenie azylu składanych przez jej obywateli w państwach członkowskich. Na podstawie nowej ustawy dotyczącej wjazdu/wyjazdu, która weszła w życie w styczniu 2021 r., w 2022 r. władze gruzińskie

¹⁴ Załącznik I do rozporządzenia (UE) 2018/1806.

prowadziły „kontrole wyjazdowe” na gruzińskich przejściach granicznych. Gruzja informuje, że w latach 2021–2022 system ten pozwolił zapobiec wyjazdom łącznie 4 677 obywateli Gruzji, których uznano za stwarzających ryzyko migracji nieuregulowanej do UE.

Władze gruzińskie dokładały dalszych starań w celu rozwiązania tego problemu poprzez ściganie karne osób i grup zaangażowanych w przemyt migrantów, w tym osób i grup zaangażowanych w dostarczanie fałszywych informacji na temat perspektyw skutecznego składania wniosków o udzielenie azylu w UE. Liczba osób faktycznie oskarżonych pozostaje jednak niska (11 w 2022 r.).

Gruzja regularnie współpracuje z zainteresowanymi państwami członkowskimi UE w kwestiach związanych z ruchem bezwizowym, w tym w zakresie zapobiegania nielegalnemu pobytowi obywateli Gruzji. W 2022 r. współpraca ta obejmowała oddelegowanie 16 gruzińskich funkcjonariuszy policji do niektórych państw członkowskich UE w celu wsparcia lokalnych organów ścigania, przy czym przeprowadzono osiem wspólnych operacji.

Gruzja prowadzi regularną współpracę z Fronteksem na podstawie porozumienia roboczego w sprawie współpracy operacyjnej odnowionego w 2021 r. Wielu funkcjonariuszy Fronteksu zostało oddelegowanych lądowych i morskich przejściach granicznych, a także do międzynarodowych portów lotniczych w Tbilisi i Kutaisi. Funkcjonariusze gruzińskiej policji zostali również oddelegowani do portów lotniczych zainteresowanych państw członkowskich UE. Głównym celem tej współpracy jest zapobieganie nadużywaniu ruchu bezwizowego przez obywateli Gruzji, w tym poprzez składanie bezzasadnych wniosków o udzielenie azylu.

Gruzja ściśle współpracowała z państwami członkowskimi w zakresie readmisji. Odsetek pozytywnych decyzji władz gruzińskich w sprawie wniosków o readmisję wynosi średnio 98 % w całym okresie 2017–2022. Gruzja ściśle współpracowała również w zakresie powrotów, w tym lotów repatriacyjnych w celach powrotu. W 2022 r. gruzińskie eskorty uczestniczyły w szkoleniach Fronteksu dotyczących zbiorowych operacji powrotowych¹⁵, aby zapewnić najwyższe standardy UE podczas realizacji takich operacji. Szereg państw członkowskich oraz Frontex z zadowoleniem przyjęły dobrą współpracę z Gruzją w zakresie wykorzystywania lotów repatriacyjnych do celów powrotu.

4. Monitorowanie tendencji w zakresie migracji nieuregulowanej, wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, powrotów i readmisji

W 2022 r. liczba wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych przez obywateli Gruzji w państwach członkowskich wzrosła o 81 % w porównaniu z 2021 r., przy czym w roku 2022 złożono 26 450 wniosków (14 635 w 2021 r.). Wskaźnik przyznawania azylu¹⁶ wzrósł z 5 % w 2021 r. do 7 % w 2022 r.

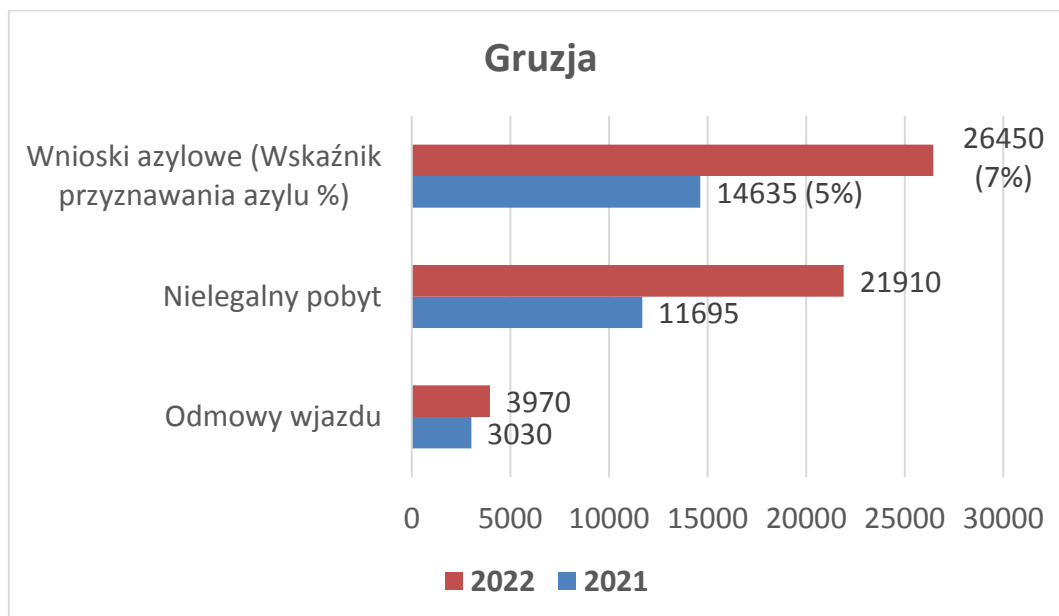
W 2022 r. odnotowano 25 przypadków niedozwolonego przekraczania granicy państw członkowskich przez obywateli Gruzji. W 2022 r. liczba obywateli Gruzji nielegalnie przebywających w państwach członkowskich wzrosła o 87 %, przy czym w 2022 r. było to 21 910 przypadków w porównaniu z 11

¹⁵ Podczas zbiorowych operacji powrotowych osoby powracające są odbierane z lotniska odlotu przez władze państwa przeznaczenia. Środki transportu i funkcjonariusze eskortujący są zapewniani przez to państwo spoza UE.

¹⁶ Na potrzeby niniejszego sprawozdania wskaźnik przyznawania azylu oblicza się jako stosunek pozytywnych decyzji wydanych w pierwszej instancji (w tym ochrona na podstawie konwencji genewskiej, ochrona uzupełniająca i status humanitarny) do całkowitej liczby decyzji wydanych w pierwszej instancji. Aby zapoznać się z definicją, zob. https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/recognition-rate-procedures-international-protection_pl

695 przypadkami w 2021 r. Liczba odmów wjazdu wydanych obywatelom Gruzji wzrosła o 31 % – z 3 030 w 2021 r. do 3 970 w 2022 r.

W 2022 r. liczba decyzji nakazujących powrót wydanych obywatelom Gruzji wzrosła o 50 % (16 275 w 2022 r. w porównaniu z 10 820 w 2021 r.), podobnie jak liczba osób zawróconych (7 760 w 2022 r. w porównaniu z 4 935 w 2021 r., co stanowi wzrost o 57 %). Odsetek powrotów nieznacznie wzrósł z 46 % w 2021 r. do 48 % w 2022 r.

Źródło: Eurostat.

5. Porządek publiczny i bezpieczeństwo publiczne

Gruzja kontynuowała starania na rzecz walki z korupcją. W 2022 r. parlament przyjął przepisy ustanawiające Biuro Antykorupcyjne, agencję odpowiedzialną za opracowywanie polityki antykorupcyjnej i monitorowanie jej wdrażania. Jej kompetencje obejmują monitorowanie ujawniania informacji majątkowych urzędników wysokiego szczebla i działalności finansowej partii politycznych, ochronę sygnalistów, a także wykrywanie konfliktów interesów w instytucjach publicznych i zapobieganie im.

Istnieją ramy koordynacji polityki, ale główna platforma koordynacji polityki antykorupcyjnej – Krajowa Rada Antykorupcyjna – nie odbyła posiedzenia od 2019 r. W związku z utworzeniem Biura Antykorupcyjnego niektóre aspekty koordynacji polityki zostały mu powierzone. Konieczne jest jasne określenie uprawnień Biura i Rady, zwłaszcza w dziedzinie kształtowania polityki i monitorowania. Pod koniec września 2023 r. Gruzja skierowała do Komisji Weneckiej wnioski o wydanie opinii w sprawie obowiązujących przepisów dotyczących utworzenia Biura Antykorupcyjnego i specjalnej służby śledczej.

Na szczeblu operacyjnym za walkę z korupcją odpowiada Agencja Antykorupcyjna gruzińskiej Służby Bezpieczeństwa Państwowego. Zadanie to było wykonywane również przez Biuro Służby Cywilnej, które wspiera wdrażanie polityki antykorupcyjnej wśród urzędników służby cywilnej w Gruzji, przy czym jednym z jego głównych zadań jest zarządzanie systemem ujawniania informacji majątkowych i deklaracji interesów urzędników publicznych. W pierwszych dziewięciu miesiącach 2022 r. za korupcję ścigano łącznie 115 osób, a 95 zostało skazanych. Odpowiedzialność za ujawnianie informacji majątkowych została teraz przekazana do Biura Antykorupcyjnego.

Korupcja na wysokim szczeblu pozostaje obszarem, którym należy się zająć, a w szczególności wyzwaniem związanym z partykularnymi interesami na dużą skalę i ich wpływem zarówno w sferze politycznej, sądowej, jak i gospodarczej. W lutym 2023 r. Gruzja wycofała się z sieci OECD na rzecz monitorowania antykorupcyjnego w Europie Wschodniej i Azji Środkowej (OECD/CAN).

Gruzja jest państwem należącym do Grupy Państw przeciwko Korupcji (GRECO). Wdrożyła osiem z 16 zaleceń zawartych w sprawozdaniu oceniającym z czwartej rundy oceny lub zastosowała się do nich. W maju 2023 r. Gruzja wdrożyła jedno niezrealizowane zalecenie GRECO, rozszerzając zakres systemu ujawniania informacji majątkowych na wszystkich prokuratorów. Zalecenie dotyczące ograniczenia immunitetu sędziów do działalności związanej z ich udziałem w wydawaniu orzeczeń sądowych („immunitet funkcyjny”) nie zostało jeszcze wdrożone.

Gruzja dołożyła starań, aby udoskonalić narzędzia prawne w zakresie walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu poprzez zwiększenie uprawnień Służby Monitorowania Transakcji Finansowych i utworzenie Stałej Komisji Międzyagencyjnej. Zadaniem Komisji jest opracowanie i przedłożenie rządowi krajowej strategii i planu działania w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu na lata 2023–2025. Pierwsza sesja robocza Komisji odbyła się 20 września 2022 r. Na szczeblu operacyjnym w maju 2022 r. przyjęto nowe wytyczne dotyczące zajęcia waluty wirtualnej, które jest obecnie często stosowane przez śledczych i prokuratorów w sprawach karnych związanych z praniem pieniędzy.

Jeśli chodzi o walkę z terroryzmem, w styczniu 2022 r. przyjęto nową krajową strategię zwalczania terroryzmu na lata 2022–2026 i powiązany z nią plan działania. Strategia obejmuje przyjęcie mechanizmu sankcji finansowych i uwzględnia zalecenia Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF) oraz zalecenia zawarte w sprawozdaniu MONEYVAL dotyczącym Gruzji za 2020 r.¹⁷ Gruzińska Służba Bezpieczeństwa Państwowego kontynuowała aktywną współpracę z Europolem, dołączając do wspólnego zespołu łącznikowego ds. zwalczania terroryzmu i uczestnicząc w projektach analitycznych, w tym w Programie śledzenia środków finansowych należących do terrorystów.

W ramach krajowej strategii zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2021–2024 gruzińskie organy ścigania koncentrują swoje starania na zwalczaniu cyberprzestępczości i nielegalnego obrotu środkami odurzającymi w kierunku UE, który jest źródłem znacznych zysków dla grup przestępczych. Gruzja zgłosiła wzrost liczby odpowiedniego personelu w 2022 r., starania na rzecz zacieśnienia współpracy międzyagencyjnej i rozpoczęcia kampanii uświadamiających, zwłaszcza na temat zagrożeń związanych z cyberprzestępczością. Gruzja dołożyła również starań w zakresie wprowadzenia w swoich organach ścigania koncepcji „współpracy policji ze społecznością lokalną i działań policyjnych z wykorzystaniem danych wywiadowczych” w oparciu m.in. o wyniki finansowanego przez UE projektu „Wspieranie zwalczania przestępczości zorganizowanej w Gruzji”¹⁸.

Gruzja prowadzi sieć attaché policji w wielu państwach członkowskich UE oraz biuro łącznikowe w Europolu. Szczególnie ściśle współpracuje z Europejskim Centrum Zwalczania Poważnej i Zorganizowanej Przestępczości przy Europolu, zajmującym się grupami przestępczymi w państwach objętych Partnerstwem Wschodnim. Gruzja jest również aktywnie zaangażowana w działania

¹⁷ <https://rm.coe.int/moneyval-2020-20-5th-round-mer-georgia/1680a03271>

¹⁸ <https://police.ge/en/ministry/structure-and-offices/international-relations-department/donor-coordination/proectebis-shesakheb/ongoing-projects/teqnikuri-daxmareba-organizaciuli-danashauli>

Europejskiej multidyscyplinarnej platformy przeciwko zagrożeniom przestępstwami (EMPACT). W 2022 r. Gruzja uczestniczyła w realizacji 8 z 15 planów działań operacyjnych i wyznaczono krajowego koordynatora EMPACT. 22 czerwca 2022 r. podpisano porozumienie robocze z CEPOL-em, zastępujące wcześniejszą umowę o współpracy.

We wrześniu 2022 r. Gruzja podpisała z Europejskim Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (EMCDDA) drugi dokument dotyczący porozumienia roboczego w sprawie współpracy technicznej. W Gruzji dostępnych jest kilka krajowych systemów gromadzenia danych, z których niektóre są zgodne z protokołami EMCDDA.

Gruzja jest beneficjentem projektu „EMCDDA4GE”, który koncentruje się na transferze wiedzy i budowaniu zdolności w dziedzinie monitorowania narkotyków, sprawozdawczości w ich zakresie, profilaktyki i leczenia.

W 28 września 2022 r. Gruzja zawarła porozumienie robocze z Prokuraturą Europejską (EPPO). W ramach współpracy z Eurojustem w 2022 r. Gruzja uczestniczyła w pracach dwóch wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych z partnerami z UE. Gruzja powołała prokuratora łącznikowego w Eurojuście.

6. Stosunki zewnętrzne i prawa podstawowe

W piątym sprawozdaniu w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego Komisja zaleciła Gruzji pełne dostosowanie procedury mianowania sędziów Sądu Najwyższego do zaleceń Komisji Weneckiej¹⁹ oraz przyjęcie i wdrożenie przepisów regulujących ocenę uczciwości i wyników pracy sędziów Sądu Najwyższego.

Gruzja nie wdrożyła jeszcze w pełni odpowiednich zaleceń Komisji Weneckiej. Skuteczne prawo do odwołania przysługujące kandydatom uczestniczącym w procedurze powoływania sędziów Sądu Najwyższego nadal wymaga zapewnienia poprzez wyjaśnienie wiążącego charakteru orzeczenia Sądu Najwyższego dla Wysokiej Rady Sądownictwa. Gruzja nie rozpoczęła procesu przygotowywania przepisów dotyczących dodatkowych kontroli uczciwości sędziów Sądu Najwyższego z udziałem ekspertów międzynarodowych mających decydujący głos.

W piątym sprawozdaniu w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego Komisja zaleciła również, aby Gruzja zapewniła niezależność swojego organu ochrony danych, tj. służby ochrony danych osobowych. W czerwcu 2023 r. przyjęto nową ustawę o ochronie danych, a we wrześniu 2023 r. przesłano ją Komisji Weneckiej do zaopiniowania. Ustawa ma na celu dostosowanie gruzińskiego ustawodawstwa do dorobku prawnego UE i ogólnie przewiduje poprawę w porównaniu z przepisami z 2011 r. Należy jednak rozwiązać jeszcze kilka kwestii, w szczególności dotyczących przepisów w zakresie międzynarodowego przekazywania danych oraz pewnych wyłączeń/ograniczeń praw do ochrony danych.

7. Zalecenia

Ogólnie Gruzja nadal spełnia kryteria liberalizacji reżimu wizowego i podjęła działania w celu wypełnienia uprzednich zaleceń Komisji. Konieczne jest jednak podjęcie dalszych wysiłków. W szczególności należy w dalszym ciągu zajmować się następującymi kwestiami:

¹⁹ Zalecenia zawarte w opinii N949/2019 Komisji Weneckiej, przyjętej 24 czerwca 2019 r., a następnie również 30 września 2020 r. i 1 kwietnia 2021 r.

- a) dostosowanie polityki wizowej Gruzji do unijnego wykazu państw trzecich objętych obowiązkiem wizowym, w szczególności w odniesieniu do państw, które stwarzają zagrożenie związane z migracją nieuregulowaną lub ryzyko dla bezpieczeństwa UE;
- b) zintensyfikowanie działań w celu rozwiązania problemu składania bezzasadnych wniosków o udzielenie azylu i nielegalnego pobytu w państwach członkowskich;
- c) udział w działaniach przewidzianych w planie działań operacyjnych EMPACT dotyczącym przemytu migrantów;
- d) utworzenie biura ds. odzyskiwania mienia i biura ds. zarządzania mieniem oraz zintensyfikowanie starań w zakresie odzyskiwania mienia, takich jak śledzenie i zamrażanie mienia, zarządzanie nim, jego konfiskata i rozporządzanie nim;
- e) przyjęcie nowej strategii antykorupcyjnej i antykorupcyjnego planu działania, zapewniających odpowiednie zasoby na ich wdrożenie, oraz zwrócenie szczególnej uwagi na prowadzenie dochodzeń, ściganie i orzekanie w sprawach dotyczących korupcji na wysokim szczeblu;
- f) zapewnienie, aby przepisy dotyczące Biura Antykorupcyjnego, specjalnej służby śledczej i służby ochrony danych osobowych uwzględniały zalecenia Komisji Weneckiej.

UKRAINA

24 lutego 2022 r. Rosja rozpoczęła wojnę napastniczą na pełną skalę przeciwko Ukrainie. Spotkało się to z bezprecedensową i jednolitą reakcją Unii Europejskiej oraz społeczności międzynarodowej. Kluczowym elementem tej reakcji była jednomyślna decyzja państw członkowskich dotycząca wniosku Komisji o uruchomienie dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony²⁰, w której przyznano tymczasową ochronę obywatelom Ukrainy (i innym kategoriom osób) wysiedlonym z Ukrainy 24 lutego 2022 r. lub po tej dacie. 28 września 2023 r. Rada postanowiła, na podstawie wniosku Komisji, przedłużyć tymczasową ochronę obowiązującą na podstawie wspomnianej dyrektywy od 4 marca 2024 r. do 4 marca 2025 r.

Od tego czasu ruch bezwizowy między UE a Ukrainą ułatwił podróże do Ukrainy i z Ukrainy, wspierając wdrażanie tymczasowej ochrony w UE.

1. Dostosowanie polityki wizowej

W Ukrainie obowiązuje ruch bezwizowy z 15 państwami, które znajdują się w unijnym wykazie państw objętych obowiązkiem wizowym: Armenia, Azerbejdżan, Bahrajn, Białoruś, Ekwador, Kazachstan, Kuwejt, Kirgistan, Mongolia, Oman, Katar, Arabia Saudyjska, Tadżykistan, Turcja i Uzbekistan.

W 2022 r. nie poczyniono żadnych postępów na drodze do większego dostosowania do unijnego wykazu państw objętych obowiązkiem wizowym.

2. Bezpieczeństwo dokumentów, w tym biometria

Ukraina wydaje paszporty biometryczne od 2015 r. Ostatnie paszporty inne niż biometryczne wydano w 2016 r., a ich całkowite wycofanie planowane jest na 2026 r., gdy upłynie termin ich ważności.

24 lutego 2022 r. zawieszono działania Państwowej Służby Migracyjnej, która jest częścią Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i która odpowiada za paszporty, ale wznowiono je po przeniesieniu niezbędnego sprzętu na bezpieczne terytorium. Obecnie wszystkie systemy informacyjne Państwowej Służby Migracyjnej działają regularnie, z wyjątkiem terytoriów znajdujących się pod nielegalną rosyjską okupacją.

28 lutego 2022 r. przyjęto środek wyjątkowy umożliwiający przedłużenie ważności paszportów na okres do pięciu lat i umieszczanie dokumentów identyfikacyjnych dzieci ze zdjęciem w paszportach rodziców, aby umożliwić obywatelom Ukrainy podróżowanie do UE. 18 października 2022 r. tę tymczasową procedurę rozszerzono również na przypadki, w których konieczna jest podróż w nagłych sytuacjach, np. pilna potrzeba leczenia lub śmierć krewnego za granicą.

Wymiana informacji na temat skradzionych i utraconych dokumentów między właściwymi organami Ukrainy oraz ich przekazywanie do baz danych Interpolu zawierających dane skradzionych lub utraconych dokumentów odbywało się nieprzerwanie, w tym po rozpoczęciu rosyjskiej wojny napastniczej.

3. Zintegrowane zarządzanie granicami, zarządzanie migracjami i polityka azylowa

²⁰ Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony, ST/6846/2022/INIT, Dz.U. L 71 z 4.3.2022, s. 1.

Rosyjska inwazja na pełną skalę i wojna napastnicza przeciwko Ukrainie spowodowały największe ruchy ludności w Europie od czasów II wojny światowej. Miliony Ukraińców zostały zmuszone do opuszczenia swoich miejsc zamieszkania i wyjazdu za granicę lub do zachodnich regionów Ukrainy. Sytuacja wysiedleń osób dotkniętych rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie stale się zmienia, w zależności od rozwoju działań wojennych.

Po 24 lutego 2022 r. agresja Rosji wpłynęła na zarządzanie granicami Ukrainy. Niektóre sektory przygraniczne były okupowane przez Rosję, inne stały się strefą wojenną. Na obszarach graniczących z Rosją, Białorusią i naddniestrzańskim odcinku granicy z Mołdawią wszystkie 111 przejść granicznych zostało zamkniętych ze względów bezpieczeństwa. Znaczne ilości specjalistycznego sprzętu zostały utracone (przechwycone lub zniszczone). Chociaż ukraińscy funkcjonariusze straży granicznej, podobnie jak inne instytucje w sektorze spraw wewnętrznych, są mocno zaangażowani w działania w zakresie obrony kraju i ochrony ludności, punkty odprawy granicznej pozostały skuteczne, wykazując się niezwykłą odpornością i zdolnościami operacyjnymi.

Rozpoczęto przygotowywanie nowego planu działania na rzecz zintegrowanego zarządzania granicami na lata 2023–2025, które powinno obejmować przywrócenie zarządzania granicami na odcinkach granicy państwowej, które nie są już okupowane. W oczekiwaniu na przyjęcie nowego planu działania kontynuowane są prace nad pozostałymi działaniami przewidzianymi w planie działania na lata 2020–2022.

W warunkach wojennych po 24 lutego 2022 r. Ukraina kontynuowała współpracę z partnerami z UE – zarówno państwami członkowskimi, jak i agencjami UE, zwłaszcza Fronteksem – w zakresie zarządzania granicami. Przeprowadzono m.in. wspólną analizę zagrożeń dla bezpieczeństwa granic wraz ze Słowacją, Polską, Węgrami, Rumunią i Mołdawią oraz wspólną ukraińsko-niemiecką analizę zarządzania granicami wraz z policją federalną Niemiec. Personel Fronteksu wspierający Ukrainę w portach lotniczych i na przejściach granicznych został jednak wycofany z powodu rosyjskiej agresji.

Potencjalny wzrost przemytu broni palnej jest powodem niepokoju UE i Ukrainy. W lutym 2023 r. UE rozpoczęła wdrażanie unijnego wykazu działań na rzecz przeciwdziałania przenikaniu broni palnej i innej broni strzeleckiej i lekkiej w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę²¹. Szczególny nacisk kładzie się na pełne wykorzystanie środków bezpieczeństwa granic na granicach zewnętrznych UE do wykrywania przemytu broni palnej i w ramach których głównymi podmiotami są państwa członkowskie (zwłaszcza służby celne i straż graniczna/straż przybrzeżna), Frontex, EMPACT, Europol i misja pomocy granicznej UE dla Mołdawii i Ukrainy (EUBAM).

Ukraina nadal podejmuje działania przeciwko migracji nieuregulowanej. W 2022 r. urzędnicy imigracyjni wykryli 5 062 migrantów o nieuregulowanym statusie, z których 336 nielegalnie wjechało na terytorium kraju, a 26 grup przestępczych zaangażowanych w przemyt migrantów zostało zlikwidowanych.

W 2022 r. w Ukrainie wciąż rozpatrywane były wnioski o udzielenie azylu, przy czym 205 osób ubiegało się o ochronę i wydano 46 decyzji pozytywnych. Pod koniec 2022 r. w Ukrainie mieszkało 2 523 zarejestrowanych osób ze statusem uchodźcy.

4. Monitorowanie tendencji w zakresie migracji, tymczasowej ochrony, wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej i readmisji

²¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6929-2023-INIT/en/pdf>

Od lutego 2022 r. odnotowano ponad 16 mln wjazdów do UE osób uciekających przed wojną, z czego 14 mln to obywatele Ukrainy, natomiast granicę z UE do Ukrainy przekroczyło 11,4 mln obywateli Ukrainy²². Liczba wjazdów była znacznie wyższa w pierwszych miesiącach rosyjskiej agresji, przy średniej tygodniowej wynoszącej 800 000 wjazdów, i osiągnęła szczytowe wartości ponad 200 000 wjazdów dziennie na granicy UE z Ukrainą. Od kwietnia 2022 r. tendencja ustabilizowała się na poziomie około 240 000 wjazdów tygodniowo, a liczba przekroczeń granicy między UE a Ukrainą wróciła do poziomu sprzed wojny i pandemii²³.

Po rozpoczęciu obowiązywania wyżej wspomnianej dyrektywy w sprawie tymczasowej ochrony w 2022 r. 4 271 890 obywateli Ukrainy otrzymało tymczasową ochronę w UE i w państwach stowarzyszonych. Ponadto w 2022 r. 27 135 Ukraińców złożyło wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej w państwach członkowskich (w porównaniu z 6 250 w 2021 r.), przy czym wskaźnik przyznawania azylu wyniósł 88 % (w porównaniu z 17 % w 2021 r.). Państwa członkowskie nie zgłosiły żadnych problemów z wdrażaniem umowy o readmisji zawartej między UE a Ukrainą.

5. Porządek publiczny i bezpieczeństwo publiczne

Po przyznaniu Ukrainie w czerwcu 2022 r. statusu kraju kandydującego do UE rząd Ukrainy rozpoczął reformę całego ukraińskiego sektora egzekwowania prawa, która jest w toku.

Chociaż warunki wojenne skomplikowały zadanie polegające na egzekwowaniu prawa, kontynuowano starania na rzecz zwalczania nielegalnego obrotu środkami odurzającymi. Opracowano nową państwową strategię w dziedzinie narkotyków na lata 2023–2030. Aby zapobiec pozamedycznemu użyciu leków zawierających substancje odurzające lub psychotropowe, 1 listopada 2022 r. wprowadzono obowiązek wydawania tych produktów wyłącznie na receptę.

Ukraina kontynuowała również współpracę międzynarodową w tej dziedzinie w ramach EUBAM i EMPACT. Mimo że współpraca uległa spowolnieniu w następstwie rosyjskiej agresji, nie została przerwana. Ukraińskie organy ścigania zamierzają zacieśnić współpracę z partnerami z UE w tej dziedzinie, w szczególności w celu przeciwdziałania przemytowi niedozwolonych środków odurzających z Afganistanu, Iranu i Pakistanu.

27 września 2022 r. rząd zatwierdził nowy plan działania w dziedzinie zwalczania przestępczości zorganizowanej. Kontynuowano zwalczanie przestępczości zorganizowanej, chociaż warunki wojenne to utrudniały. Szczególne starania podjęto przeciwko grupom przestępczym próbującym ukraść pomoc humanitarną i inną pomoc dostarczaną do Ukrainy. Kontynuowano współpracę z Europolem i Interpolem. 19 października 2022 r. wszedł w życie protokół ustaleń między Ukrainą a Europolem w sprawie poufności i zapewnienia bezpieczeństwa informacji; umożliwił on bezpośrednią wymianę informacji między Ukrainą, Europolem, państwami członkowskimi UE i państwami trzecimi.

Kontynuowano również współpracę na szczeblu operacyjnym z organami ścigania państw członkowskich UE, zwłaszcza za pośrednictwem wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych ds. walki z najniebezpieczniejszą przestępczością transgraniczną, a także najpoważniejszych zbrodni międzynarodowych popełnionych w kontekście międzynarodowego konfliktu zbrojnego.

²² Dane dotyczące wjazdów i wyjazdów wskazują na liczbę ruchów transgranicznych, a nie pojedynczych osób.

²³ Aby uzyskać szczegółowy obraz sytuacji, zob. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady pt. „Tymczasowa ochrona dla osób uciekających przed rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie: rok później, COM(2023) 140 final.

W przejściowym okresie reformy prokuratury w latach 2019–2021 realizowano pilotażowy projekt dotyczący przejrzystej procedury wyboru prokuratorów na szczeblu kierowniczym, obejmującej kontrole uczciwości, profesjonalizmu i przywództwa. Od czasu przywrócenia Rady Prokuratorów jesienią 2021 r. te pozytywne praktyki nie były jednak kontynuowane. Procedurze tej brakuje przejrzystości, merytokracji i wiarygodnych kontroli uczciwości. Zasoby i zdolności Rady Prokuratorów do wykonywania jej mandatu w tej dziedzinie pozostają ograniczone.

W sierpniu 2023 r. rząd Ukrainy przyjął strategię odzyskiwania mienia na lata 2023–2025, określającą strategiczne kierunki poprawy ram prawnych i instytucjonalnych, a także współpracę między służbami i współpracę międzynarodową. Plan działania na rzecz wdrożenia strategii nie został jeszcze opracowany.

Ukraina nadal dążyła do poprawy strategicznych ram antykorupcyjnych. 20 czerwca 2022 r. parlament przyjął strategię antykorupcyjną na lata 2021–2025, w tym 72 cele, które mają zostać osiągnięte do 2025 r. W 2022 r. zakończono długotrwałą procedurę wyboru na najwyższe stanowiska w Specjalistycznej Prokuraturze Antykorupcyjnej; w lipcu 2022 r. obsadzono stanowiska szefa i zastępcy szefa Specjalistycznej Prokuratury Antykorupcyjnej. Ponadto w marcu 2023 r. w ramach przejrzystego i opartego na osiągnięciach procesu wybrano i powołano nowego dyrektora Narodowego Biura Antykorupcyjnego Ukrainy (NABU).

Z drugiej strony, pomimo zalecenia wydanego w dwóch poprzednich sprawozdaniach w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego, nadal nie poczyniono postępów w ustanowieniu niezależnego zakładania podsłuchów przez NABU. W lipcu 2023 r. podpisano porozumienie robocze w sprawie współpracy między Prokuraturą Europejską (EPPO) a NABU. Po wznowieniu konkursu w czerwcu 2023 r. ostatecznie powołano nowego szefa Agencji ds. Odzyskiwania Mienia i Zarządzania Mieniem Pochodzącym z Korupcji i Innych Przestępstw i (ARMA), chociaż cała procedura zarządzania mieniem nadal wymaga reformy systemowej.

Warunki wojenne wpłynęły na funkcjonowanie poszczególnych agencji odpowiedzialnych za walkę z korupcją, ale ich ogólna skuteczność operacyjna pozostaje wysoka. W 2022 r. NABU wszczęło łącznie 456 postępowań karnych (w porównaniu z 633 w 2021 r. i 792 w 2020 r.), a w pierwszej połowie 2023 r. – 286 postępowań. Na podstawie wyników dochodzenia NABU i zgodnie z wytycznymi proceduralnymi Specjalistycznej Prokuratury Antykorupcyjnej w 2022 r. do sądu skierowano 54 akty oskarżenia dotyczące przestępstw korupcyjnych wobec 132 osób (w porównaniu z 57 aktami oskarżeniami przeciwko 127 osobom w 2021 r. i 67 aktami oskarżeniami wobec 106 osób w 2020 r.). W pierwszej połowie 2023 r. do sądu skierowano 58 aktów oskarżenia przeciwko 147 osobom.

6. Stosunki zewnętrzne i prawa podstawowe

Ukraina ogólnie przestrzega międzynarodowych instrumentów i norm w zakresie praw człowieka, natomiast obywatele Ukrainy poważnie ucierpieli z powodu dopuszczenia się przez Rosję naruszeń praw podstawowych na dużą skalę, którym władze Ukrainy i społeczeństwo obywatelskie starały się zaradzić. Na początku rosyjskiej inwazji na pełną skalę wprowadzono stan wojenny ograniczający prawa i wolności, choć pozostał on w dużej mierze proporcjonalny do rzeczywistych potrzeb i był stosowany z ostrożnością, przy utrzymaniu dobrego poziomu wolności wypowiedzi pomimo ograniczeń w środowisku medialnym. Ponadto odnotowano znaczny spadek liczby przypadków dyskryminacji mniejszości, w tym osób należących do społeczności LGBTIQ+, przejawów antysemityzmu lub dyskryminacji mniejszości narodowych.

Jeżeli chodzi o prawa osób należących do mniejszości narodowych, Ukraina obecnie nie wdrożyła w pełni zaleceń zawartych w opinii Komisji Weneckiej Rady Europy z czerwca 2023 r. w sprawie ustawy o mniejszościach narodowych (społecznościach), która została przyjęta w grudniu 2022 r. Wdrażane są inne ważne reformy, na przykład dotyczące nowej ustawy medialnej, konwencji stambulskiej i krajowej strategii na rzecz zapewnienia równych praw kobiet i mężczyzn do 2030 r., przy czym nadal istnieją wyzwania w dziedzinie reformy więziennictwa i sytuacji dzieci w placówkach opiekuńczych.

7. Zalecenia

Ogólnie Ukraina nadal spełnia kryteria liberalizacji reżimu wizowego i podjęła działania w celu wypełnienia niektórych poprzednich zaleceń Komisji. W obecnej sytuacji konieczne jest jednak podjęcie w miarę możliwości dalszych wysiłków. W szczególności należy w dalszym ciągu zajmować się następującymi kwestiami:

- a) dostosowanie polityki wizowej Ukrainy do unijnego wykazu państw trzecich objętych obowiązkiem wizowym, w szczególności w odniesieniu do państw, które stwarzają zagrożenie związane z migracją nieuregulowaną lub ryzyko dla bezpieczeństwa UE;
- b) kontynuowanie bieżących starań na rzecz zwalczania przestępczości zorganizowanej, ze szczególnym naciskiem na przeciwdziałanie przemytowi broni palnej i środków odurzających, pomimo wyzwań związanych z wojną.
- c) kontynuowanie bieżących starań w walce z korupcją, w tym poprzez przyjęcie planu działania na rzecz wdrożenia strategii odzyskiwania mienia na lata 2023–2025 oraz zmianę przepisów Agencji ds. Odzyskiwania Mienia i Zarządzania Mieniem dotyczących zarządzania zajęтым mieniem.

2. PAŃSTWA BĘDĄCE PAŃSTWAMI OBJĘTYMI SYSTEMEM BEZWIZOWYM OD WIĘCEJ NIŻ 7 LAT

ALBANIA

1. Dostosowanie polityki wizowej

W Albanii obowiązuje ruch bezwizowy z 13 państwami, które widnieją w unijnym wykazie państw objętych obowiązkiem wizowym, z których osiem korzysta ze stałego zwolnienia z obowiązku wizowego (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Chiny, Gujana, Kazachstan, Kuwejt, Turcja), a pięć jest objętych sezonowym zwolnieniem z obowiązku wizowego w celu wjazdu do Albanii z powodów turystycznych w okresie od kwietnia do grudnia (Bahrajn, Oman, Katar, Arabia Saudyjska i Tajlandia). Ponadto obywatele państw trzecich, którzy posiadają dokument pobytowy wydany na 10 lat w odniesieniu do Zjednoczonych Emiratów Arabskich, ważny co najmniej rok w momencie wjazdu, również mogą wjechać do Albanii bez wizy.

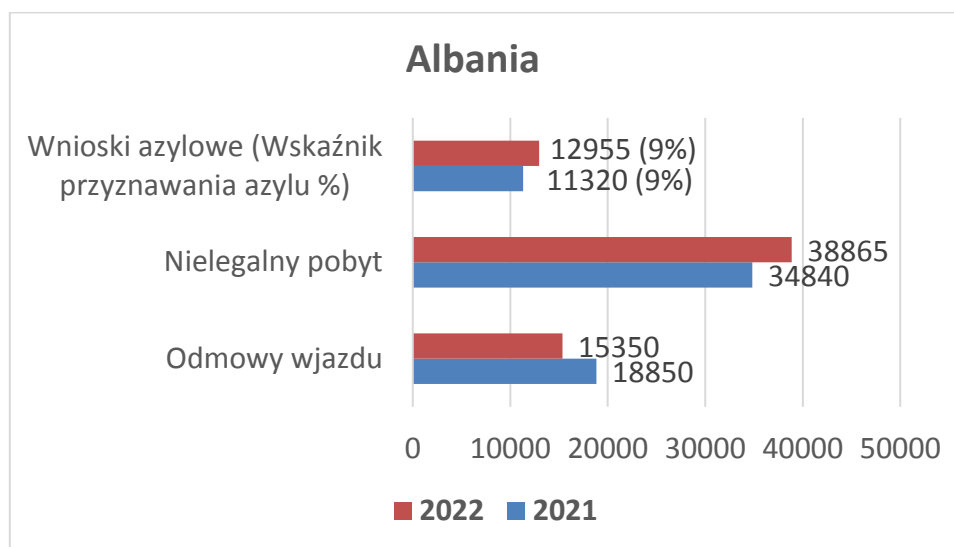
Albania poczyniła pewne postępy na drodze do dostosowania polityki wizowej. W 2023 r. sezonowe zwolnienie z obowiązku wizowego nie zostało przedłużone wobec Rosji, Indii i Egiptu, w przeciwieństwie do 2022 r. Albania powinna nadal stopniowo dostosowywać swoją politykę wizową do polityki UE, w szczególności w odniesieniu do tych państw, które stwarzają zagrożenie związane z migracją lub ryzyko dla bezpieczeństwa.

2. Monitorowanie tendencji w zakresie migracji nieuregulowanej, wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, powrotów i readmisji

W latach 2021–2022 liczba wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych w państwach członkowskich przez obywateli Albanii wzrosła o 14 %, przy czym w 2022 r. złożono 12 955 wniosków. Wskaźnik przyznawania azylu wynoszący 9 % w 2022 r. nie zmienił się od 2021 r.

W 2022 r. państwa członkowskie zgłosiły 746 przypadków niedozwolonego przekraczania granicy przez obywateli albańskich, tj. o 36 % mniej niż w roku 2021 (1 160), natomiast liczba obywateli albańskich, którzy, jak ustalono, nielegalnie przebywali w państwach członkowskich, wzrosła o 11,5 % w porównaniu z 2021 r. (z 34 840 w 2021 r. do 38 865 w 2022 r.). W 2022 r. liczba odmów wjazdu wydanych w państwach członkowskich w odniesieniu do obywateli albańskich zmniejszyła się o 18,5 % (z 18 850 w 2021 r. do 15 350 w 2022 r.).

Liczba decyzji nakazujących powrót wydanych w 2022 r. (24 180) wzrosła o 8 % w stosunku do 2021 r. (22 445). W 2022 r. zgłoszono 9 745 powrotów obywateli albańskich w porównaniu z 8 610 w 2021 r. (wzrost o 13 %). Odsetek powrotów nieznacznie wzrósł z 38 % w 2021 r. do 40 % w 2022 r., co oznacza pozytywną zmianę tendencji z ostatnich lat.

Źródło: Eurostat.

3. Współpraca w zakresie migracji, zarządzania granicami i readmisji

Albania prowadzi pozytywną współpracę z UE we wdrażaniu planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich. Zdolności przyjmowania migrantów przez Albanie zwiększyły się, a jej plan awaryjny na wypadek gwałtownego wzrostu liczby przybywających osób został zaktualizowany, ale nie został jeszcze w pełni ujęty w budżecie i przyjęty. Albania powinna przyjąć również nową strategię w zakresie migracji w ramach działań następczych w związku ze strategią na lata 2019–2022. Należy stworzyć specjalne ośrodki dla małoletnich bez opieki wśród migrantów i osób ubiegających się o azyl. Odpowiedni dostęp do procedury azylowej, skuteczność dobrowolnych powrotów i współpraca w zakresie readmisji z głównymi krajami pochodzenia to obszary wymagające dalszych prac.

Albania w dalszym ciągu współpracowała z państwami członkowskimi w obszarze migracji i zarządzania granicami. Przykłady współpracy w obszarze migracji i zarządzania granicami obejmowały: wizyty ekspertów, wymianę informacji i najlepszych praktyk, wyposażenie techniczne i kursy szkoleniowe. W 2022 r. IOM nadal realizowała projekt „Awareness Raising and Information for Safety and Empowerment for All – Albania” [Zwiększanie świadomości i informowanie w celu zapewnienia bezpieczeństwa i wzmocnienia pozycji wszystkich osób w Albanii] (Arise All) przy wsparciu z Funduszu Azylu, Migracji i Integracji Unii Europejskiej, oraz pomocy Belgii i Niderlandów²⁴. Celem tej kampanii prewencyjnej było zwiększenie świadomości obywateli Albanii na temat zagrożeń związanych z migracją nieuregulowaną do Europy oraz dostarczenie informacji dotyczących istniejących możliwości gospodarczych i edukacyjnych w Albanii oraz kanałów legalnej migracji do Europy. Projekt rozpoczął się na początku 2021 r. i zakończył w grudniu 2022 r. Inne przykłady współpracy obejmowały wizyty studyjne dla albańskiej policji granicznej (oraz misje doradcze i szkoleniowe).

Ogólnie rzecz biorąc, państwa członkowskie informują o dobrej współpracy w zakresie readmisji. Albania kontynuowała również współpracę z Europejską Agencją Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), w szczególności poprzez realizację wspólnej operacji „Albania lądowa” i „Albania morska” w ramach umowy o statusie między UE a Albanie. 15 września 2023 r. podpisano nową umowę o statusie. Albania współpracowała z tą Agencją także przy organizowaniu i wspieraniu operacji

²⁴ <https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd11401/files/inline-files/arise-all-project-brief.pdf>

powrotowych obywateli Albanii nielegalnie przebywających we Francji i odnośnych państwach członkowskich. W czerwcu 2023 r. albańskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Frontex podpisały protokół ustaleń w sprawie mechanizmu składania skarg dotyczących ochrony praw podstawowych. Urzędnik łącznikowy Fronteksu nadal jest obecny w Albanii. Ogólnie rzecz biorąc, Albania prowadzi bardzo szeroko zakrojoną i pozytywną współpracę z Fronteksem w zakresie zarządzania granicami, która będzie dalej rozszerzana wraz z wdrażaniem nowej umowy o statusie podpisanej we wrześniu 2023 r.

Jeżeli chodzi o współpracę z Agencją Unii Europejskiej ds. Azylu, plan działania w zakresie współpracy na lata 2021–2022 przedłużono do końca 2023 r. i umożliwił on EUAA zapewnienie wsparcia władzom albańskim we wzmacnianiu ich systemów azylowych i systemów przyjmowania.

4. Działania podjęte w związku z bezzasadnymi wnioskami o udzielenie azylu

Aby rozwiązać problem bezzasadnych wniosków o udzielenie azylu składanych przez obywateli albańskich w UE, w 2022 r. Albania przyjęła plan działania „w sprawie zapobiegania zjawisku ubiegania się o azyl przez obywateli albańskich w państwach strefy Schengen/UE” oraz wzmocniła kontrole obywateli albańskich, którzy przekraczają granicę z UE. Albania kontynuowała również zacieśnianie współpracy i wymiany informacji z państwami członkowskimi, zwłaszcza z państwami najbardziej dotkniętymi tym zjawiskiem. W szczególności Albania w dalszym ciągu realizowała swoje dwa plany działania dotyczące kwestii małoletnich obywateli Albanii bez opieki we Włoszech oraz kwestii Albańczyków ubiegających się o azyl we Francji.

Rząd Albanii nadal zwiększał również świadomość na temat praw i obowiązków związanych z ruchem bezwizowym do UE, we współpracy z Fronteksem, Europolem, państwami członkowskimi oraz organizacjami międzynarodowymi, takimi jak IOM, Biuro UNHCR i OBWE. Na wszystkich przejściach granicznych rozdawane są ulotki zawierające odpowiednie informacje na temat wymogów dotyczących ruchu bezwizowego oraz kar za wszelkie naruszenia tych obowiązków.

5. Obywatelstwo dla inwestorów

W piątym sprawozdaniu w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego poinformowano, że w 2022 r. rząd Albanii przyjął decyzję, na mocy której wprowadzono podstawę prawną uruchomienia przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych procedury partnerstwa publiczno-prywatnego w celu realizacji programów obywatelstwa dla inwestorów. W 2023 r. Albania ogłosiła decyzję o zawieszeniu inicjatywy związanej z ustanowieniem programu obywatelstwa dla inwestorów.

6. Współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa

W 2022 r. Albania uczestniczyła w coraz większej liczbie międzynarodowych operacji policyjnych i należała do 16 wciąż działających wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych. W lutym 2023 r. Albania oddelegowała do Europolu drugiego urzędnika łącznikowego. W 2022 r. albańska policja państwowa zwiększyła liczbę komunikatów przekazywanych partnerom międzynarodowym za pomocą aplikacji sieci bezpiecznej wymiany informacji (SIENA) o 16,9 %.

Albania jest najbardziej aktywnym państwem trzecim uczestniczącym w europejskiej multidyscyplinarnej platformie przeciwko zagrożeniom przestępczymi (EMPACT).

Dzięki znacznym postępom we wdrażaniu porozumienia wykonawczego w sprawie zwalczania terroryzmu w ramach wspólnego planu działania dla Bałkanów Zachodnich w zakresie zwalczania

terroryzmu 9 grudnia 2022 r. Albania podpisała z Komisją zmianę tego porozumienia obejmującą nowe działania i ambitniejsze cele.

7. Zalecenia

Albania podjęła działania w celu wypełnienia większości poprzednich zaleceń Komisji. Należy jednak poczynić dalsze postępy i uwzględnić następujące kwestie:

- a) dalsze dostosowanie polityki wizowej Albanii do unijnego wykazu państw objętych obowiązkiem wizowym, w szczególności tych państw, które stwarzają zagrożenie związane z migracją nieuregulowaną lub ryzyko dla bezpieczeństwa UE;
- b) dalsza współpraca z państwami członkowskimi, których najbardziej dotyczy problem bezzasadnych wniosków o udzielenie azylu składanych przez albańskich obywateli, oraz realizacja dostosowanych do potrzeb kampanii informacyjnych na temat ruchu bezwizowego;
- c) powstrzymanie się od ustanowienia programu obywatelstwa dla inwestorów.

BOŚNIA I HERCEGOWINA

1. Dostosowanie polityki wizowej

W Bośni i Hercegowinie obowiązuje ruch bezwizowy z 8 państwami, które znajdują się w unijnym wykazie państw objętych obowiązkiem wizowym: Azerbejdżan, Chiny, Kuwejt, Oman, Katar, Rosja i Arabia Saudyjska (sezonowy) oraz Turcja.

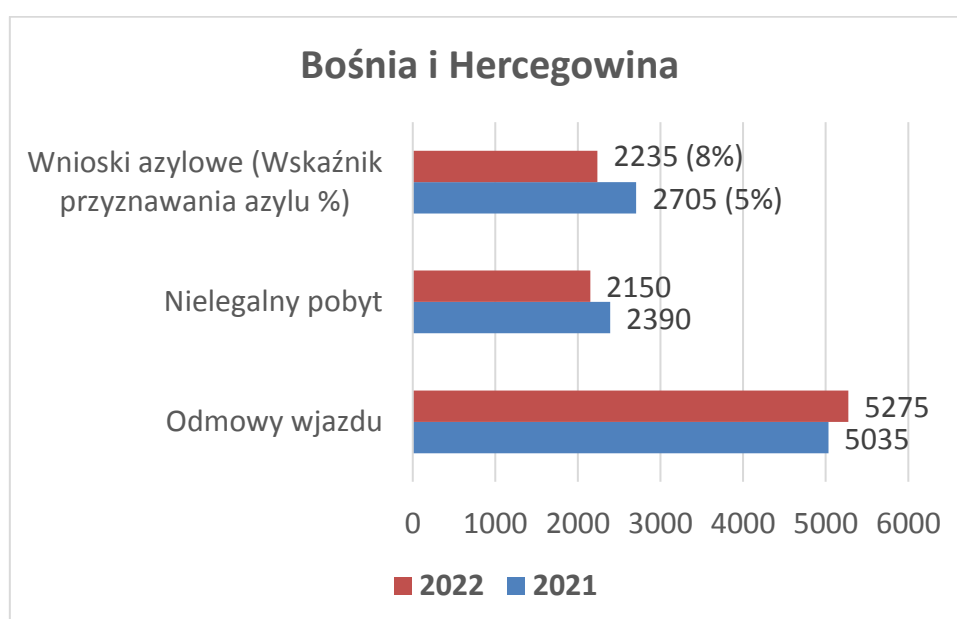
W 2022 r. Bośnia i Hercegowina nie podjęła żadnych kroków w kierunku dalszego dostosowania polityki wizowej. W 2023 r. wprowadzono jednak ruch bezwizowy dla obywateli Arabii Saudyjskiej obowiązujący w letnim sezonie turystycznym, a od września 2023 r. zniesiono ruch bezwizowy dla Bahrajnu.

2. Monitorowanie tendencji w zakresie migracji nieuregulowanej, wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, powrotów i readmisji

W 2022 r. obywatele Bośni i Hercegowiny złożyli w państwach członkowskich 2 235 wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, tj. o 17 % mniej niż w 2021 r. (2 705). Wskaźnik przyznawania azylu wzrósł z 5 % w 2021 r. do 8 % w 2022 r.

W 2022 r. państwa członkowskie zgłosiły 23 przypadki niedozwolonego przekraczania granicy zewnętrznej UE przez obywateli Bośni i Hercegowiny w porównaniu z 17 przypadkami w 2021 r. Ustalono, że w 2022 r. liczba obywateli Bośni i Hercegowiny nielegalnie przebywających w państwach członkowskich wzrosła o 19 %, przy czym w roku 2022 miało miejsce 4 900 przypadków w porównaniu z 4 105 przypadkami w 2021 r. Liczba odmów wjazdu nieznacznie wzrosła w 2022 r. (o 5 %) z 5 035 przypadków w 2021 r. do 5 275 w 2022 r.

Liczba decyzji nakazujących powrót wydanych obywatelom Bośni i Hercegowiny (2 745 w 2022 r. w porównaniu z 2 900 w 2021 r.) spadła o 5 %, natomiast liczba osób, które wróciły (1 260 w 2022 r. w porównaniu z 900 w 2021 r.) wzrosła o 40 %. Odsetek powrotów wzrósł z 31 % w 2021 r. do 46 % w 2022 r.

Źródło: Eurostat.

3. Współpraca w zakresie migracji, zarządzania granicami i readmisji

Bośnia i Hercegowina prowadzi pozytywną współpracę z UE we wdrażaniu planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich.

Bośnia i Hercegowina przyjęła plan działania w zakresie migracji i azylu (2021–2025), kończąc tym samym pełne zatwierdzenie ram strategicznych. Dołożono starań, aby zwiększyć zdolności przyjmowania, ale niezbędne są dalsze postępy w zakresie identyfikacji i przyjmowania małoletnich bez opieki i osób wymagających szczególnego traktowania. Dostęp do azylu pozostaje ograniczony, ponieważ składanie wniosków jest możliwe tylko w stolicy kraju, Sarajewie. Konieczne są również postępy w rozpatrywaniu spraw azylowych.

Bośnia i Hercegowina wdraża strategię zintegrowanego zarządzania granicami oraz towarzyszący jej plan działania na lata 2019–2023. Nowa ustawa o kontroli granicznej, opracowana w 2022 r., została odrzucona przez parlament na początku 2023 r.; Rada Ministrów powinna szybko zatwierdzić nowy projekt procedury parlamentarnej.

Bośnia i Hercegowina nie rozpoczęła jeszcze negocjacji w sprawie umowy o statusie z UE, która umożliwiłaby Europejskiej Agencji Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) rozmieszczenie swojej stałej służby na granicy kraju w celu prowadzenia działań operacyjnych wspólnie z policją graniczną.

Bośnia i Hercegowina kontynuowała dobrą współpracę w zakresie readmisji na podstawie umowy z UE, która jest skutecznie realizowana w odniesieniu do większości państw członkowskich. Dwa państwa członkowskie zasygnalizowały jednak pewne problemy dotyczące odpowiednio odmowy readmisji i terminowego wydawania powrotowych dokumentów podróży.

UE wyraziła obawy związane ze znacznie zwiększoną presją migracyjną ze strony obywateli państw trzecich przybywających szlakiem zachodniobałkańskim w 2022 r. i zwróciła się do Bośni i Hercegowiny o najwyższy poziom współpracy. W szczególności UE zwróciła się o zapewnienie, aby w przypadku odrzucenia wniosków o udzielenie azylu złożonych przez tych obywateli Bośnia i Hercegowina ponownie przyjmowała te osoby zgodnie z klauzulą dotyczącą obywateli państw trzecich zawartą w umowie o readmisji między UE a Bośnią i Hercegowiną.

Bośnia i Hercegowina kontynuowała również współpracę dwustronną z państwami członkowskimi. Jedno z działań wchodzących w zakres finansowanego przez UE projektu „Indywidualny środek mający na celu wzmocnienie zdolności reagowania w celu zarządzania przepływami migracyjnymi w Bośni i Hercegowinie” realizowanego przez IOM poświęcone jest wspieraniu Ministerstwa Bezpieczeństwa w budowaniu zdolności do skutecznego przeprowadzania powrotów. W ramach mechanizmu zarządzania powrotami zarządzanego przez IOM ministerstwo otrzyma również od państw członkowskich wsparcie techniczne w przeprowadzeniu pełnego spektrum powrotów.

Współpraca między Agencją Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA) a Bośnią i Hercegowiną rozpoczęła się w 2014 r. Pierwszy plan działania zatwierdzono w listopadzie 2020 r. Przygotowywany jest plan działania drugiej generacji obejmujący lata 2023–2025.

4. Współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa

Europol w dalszym ciągu zacieśnia współpracę operacyjną z Bośnią i Hercegowiną. W czerwcu 2023 r. utworzono pojedynczy krajowy punkt kontaktowy z Europolem, za pomocą którego wszystkie organy ścigania w tym kraju są podłączone do aplikacji sieci bezpiecznej wymiany informacji (SIENA) Europolu. Do siedziby Europolu w Hadze oddelegowano urzędnika łącznikowego Bośni i Hercegowiny. Koordynator punktu kontaktowego Europolu w Bośni i Hercegowinie jest również koordynatorem EMPACT.

Bośnię i Hercegowinę obowiązuje dwustronne porozumienie podpisane z Komisją w 2019 r.²⁵ w sprawie zwalczania terroryzmu w celu wdrożenia wspólnego planu działania dla Bałkanów Zachodnich w zakresie zwalczania terroryzmu²⁶. Odnotowano pewne opóźnienia we wdrażaniu, ale w najnowszym sprawozdaniu z postępów z 2022 r. informowano o znacznych postępach. Bośnia i Hercegowina przyjęła w 2022 r. nową strategię na rzecz zwalczania terroryzmu oraz zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go. Podmioty muszą przyjąć odpowiednie plany działania. Bośnia i Hercegowina musi przyjąć nowe przepisy dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, aby uniknąć ponownego umieszczenia na szarej liście w następstwie zbliżającej się oceny przeprowadzanej przez Moneyval.

Europol jest kluczową zainteresowaną stroną EMPACT, a wyniki operacyjne świadczą o dobrej współpracy z Agencją.

5. Zalecenia

Bośnia i Hercegowina podjęła pewne działania w celu wypełnienia poprzednich zaleceń Komisji. Należy jednak poczynić dalsze postępy i uwzględnić następujące kwestie:

- a) podjęcie działania w trybie pilnym w celu dostosowania polityki wizowej Bośni i Hercegowiny do unijnego wykazu państw objętych obowiązkiem wizowym, w szczególności tych państw, które stwarzają zagrożenie związane z migracją nieuregulowaną lub ryzyko dla bezpieczeństwa UE;
- b) szybkie wynegocjowanie, zawarcie i ratyfikowanie umowy o statusie z UE;
- c) rozwiązanie problemów dotyczących współpracy w zakresie readmisji sygnalizowanych przez państwa członkowskie.

²⁵ https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-authorities-bosnia-and-herzegovina-endorse-arrangement-counterterrorism-cooperation-2019-11-19_pl

²⁶ https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2018-10/20181005_joint-action-plan-counter-terrorism-western-balkans.pdf

REPUBLIKA MOŁDAWII

1. Dostosowanie polityki wizowej

W Mołdawii obowiązuje ruch bezwizowy z 12 państwami, które znajdują się w unijnym wykazie państw objętych obowiązkiem wizowym: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Kuba, Ekwador, Kazachstan, Kirgistan, Katar, Rosja, Tadżykistan, Turcja i Uzbekistan.

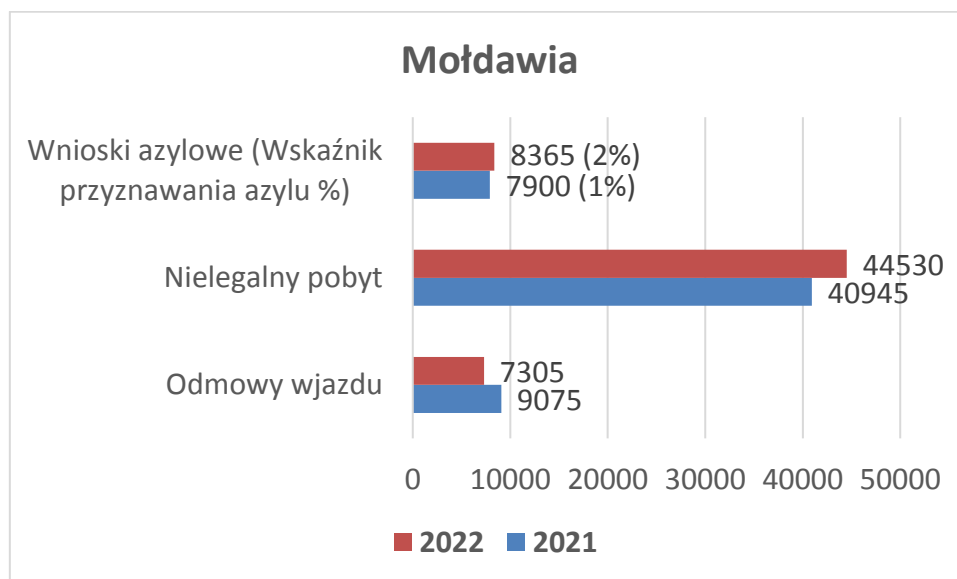
W 2022 r. nie poczyniono żadnych postępów na drodze do większego dostosowania do polityki wizowej UE.

2. Monitorowanie tendencji w zakresie migracji nieuregulowanej, wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, powrotów i readmisji

W latach 2021–2022 liczba wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych przez obywateli Mołdawii w państwach członkowskich wzrosła o 6 %, przy czym w 2021 r. złożono 7 900 wniosków, a w 2022 r. 8 365 wniosków. W 2022 r. wskaźnik przyznawania azylu wynosił 2 % w porównaniu z 1 % w 2021 r.

W 2022 r. liczba prób nielegalnego przekroczenia granic zewnętrznych UE przez obywateli Mołdawii pozostawała niska (29) (21 w 2021 r.). Liczba obywateli Mołdawii uznanych za osoby przebywające w danym kraju nielegalnie zwiększyła się z 40 945 w 2021 r. do 44 530 w 2022 r. (wzrost o 9 %). W 2022 r. liczba odmów wjazdu wydanych obywatelom Mołdawii w państwach członkowskich wyniosła 7 305, czyli o 19,5 % mniej niż w 2021 r. (9 075).

W 2022 r. zarówno liczba zarządzeń powrotu wydanych obywatelom Mołdawii, jak i liczba powrotów wzrosły odpowiednio o 4 % (8 250 w 2022 r. w porównaniu z 7 940 w 2021 r.) i o 18,5 % (2 845 w 2022 r. w porównaniu z 2 400 w 2021 r.), co przyczyniło się do wyższego odsetka powrotów wynoszącego 34 % w 2022 r. w stosunku do 30 % w 2021 r.

Źródło: Eurostat.

3. Współpraca w zakresie migracji, zarządzania granicami i readmisji

Mołdawia nadal wspierała współpracę międzynarodową z agencjami UE i państwami członkowskimi w dziedzinie zarządzania granicami. Jej aktywna rola znajduje odzwierciedlenie w unijnej platformie wsparcia bezpieczeństwa wewnętrznego i zarządzania granicami w Mołdawii, która wzmocniła

współpracę Mołdawii w ramach EMPACT, a także z Fronteksem, Europolem, CEPOL-em, misją pomocy granicznej UE dla Mołdawii i Ukrainy (EUBAM) oraz państwami członkowskimi.

W 2022 r. Mołdawia przyjęła również strategię spraw wewnętrznych (2022–2030) i sześć sektorowych strategii rozwoju, z których dwie są poświęcone migracji i zarządzaniu granicami: jedna z nich dotyczy zarządzania przepływami migracyjnymi, azylu i integracji cudzoziemców, a druga zintegrowanego zarządzania granicami.

17 marca 2022 r. Mołdawia podpisała umowę o statusie dotyczącą działań operacyjnych prowadzonych przez Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) w Mołdawii. Umowa ta umożliwia Fronteksowi rozszerzenie pełnego i kompleksowego wsparcia dla Mołdawii oraz zapewnia oddelegowanym funkcjonariuszom stałej służby niezbędną ochronę, immunitety i bezpieczeństwo. Jest to pierwsza umowa o statusie i pierwsza wspólna operacja z uprawnieniami wykonawczymi w państwach objętych Partnerstwem Wschodnim. Współpraca operacyjna między Fronteksem a Mołdawią rozpoczęła się 19 marca 2022 r. wraz z początkiem wspólnej operacji dotyczącej Mołdawii, skierowanej przeciwko wykorzystywaniu sfałszowanych dokumentów na przejściach granicznych.

Aby wesprzeć rozszerzoną współpracę z Mołdawią, od lipca 2022 r. urzędnik łącznikowy Fronteksu z mandatem regionalnym obejmującym kraje Partnerstwa Wschodniego został tymczasowo oddelegowany do Kiszyniowa, do czasu ustabilizowania się sytuacji w pierwotnie przewidywanym miejscu oddelegowania – Kijowie. Działając z Kiszyniowa, urzędnik łącznikowy Fronteksu aktywnie współpracuje z instytucjami w regionie Partnerstwa Wschodniego i utrzymuje regularne kontakty z siecią urzędników łącznikowych ds. imigracji w Mołdawii.

Mołdawia w dalszym ciągu współpracowała z państwami członkowskimi w obszarze migracji i zarządzania granicami. Przykładowe formy współpracy obejmowały szkolenia, sprzęt, współpracę operacyjną i wizyty ekspertów.

Frontex i państwa członkowskie informują również o dobrej współpracy w zakresie readmisji.

W odpowiedzi na rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie UE zacieśniła współpracę z Mołdawią w dziedzinie bezpieczeństwa, zwracając szczególną uwagę na zarządzanie granicami. UE w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi zmobilizowała swój pełny zestaw narzędzi, aby zapewnić dodatkowy sprzęt i szkolenia.

4. Współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa

Skutki uboczne rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie stanowiły dodatkowe zagrożenie dla bezpieczeństwa Mołdawii. Mołdawskie siły graniczne są narażone na zwiększone ryzyko przestępczości transgranicznej, w tym handlu ludźmi, nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i nielegalnego handlu bronią. Mołdawskie organy ścigania stoją w obliczu nasilonych zagrożeń hybrydowych, w tym ryzyka zakłóceń dostaw energii elektrycznej i ogrzewania, ataków cybernetycznych, coraz częstszych prób wjazdu obywateli rosyjskich do Mołdawii przy użyciu fałszywych dokumentów.

W lipcu 2022 r. komisarz Ylva Johansson i mołdawski minister spraw wewnętrznych uruchomili unijną platformę wsparcia bezpieczeństwa wewnętrznego i zarządzania granicami w Mołdawii. Jest to platforma operacyjna wspierająca współpracę w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i zarządzania granicami między UE, jej agencjami, państwami członkowskimi i władzami Mołdawii. Działa ona w następujących obszarach priorytetowych: nielegalny handel bronią palną, przemysł migrantów,

handel ludźmi, zapobieganie terroryzmowi i brutalnemu ekstremizmowi oraz zwalczanie tych zjawisk, cyberprzestępczość, nielegalny obrót środkami odurzającymi oraz nielegalny handel materiałami chemicznymi, biologicznymi, radiologicznymi i jądrowymi.

Co więcej, dzięki współpracy nawiązanej w kontekście odnośnej unijnej platformy wsparcia nastąpiło znaczne zacieśnienie współpracy w Mołdawii między Europolem, CEPOL i Fronteksem. Europol wysłał do Mołdawii jednego swojego funkcjonariusza i dwóch zaproszonych funkcjonariuszy w celu wsparcia wczesnego wykrywania działalności przestępczej związanej z rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie, w tym zwalczania siatek przestępczych zajmujących się przemytem migrantów, handlem ludźmi i inną działalnością przestępczą.

Współpraca między Europolem a Mołdawią opiera się na umowie operacyjnej, która weszła w życie w lipcu 2015 r. Mołdawski urzędnik łącznikowy został oddelegowany do Europolu w 2015 r. Mołdawia jest stale zaangażowana w działanie europejskiej multidyscyplinarnej platformy przeciwko zagrożeniom przestępczymi (EMPACT). W 2022 r. Mołdawia uczestniczyła w 15 działaniach operacyjnych w ramach pięciu różnych planów działań operacyjnych i wyznaczyła krajowego koordynatora EMPACT. 22 maja 2023 r. w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony Rada UE uruchomiła partnerską misję Unii Europejskiej w Republice Mołdawii (EUPM Moldova) w celu zwiększenia odporności sektora bezpieczeństwa w tym kraju w zakresie zarządzania kryzysowego i zagrożeń hybrydowych.

W marcu 2023 r. Rada Europejska zatwierdziła pakiet wsparcia dla Mołdawii dotyczący pięciu kluczowych priorytetów, w tym bezpieczeństwa. W ramach działań następczych obecnie trwa przenoszenie kwoty 4 mln EUR na pilne potrzeby w zakresie bezpieczeństwa w ramach finansowanego ze środków unijnych programu „Wspieranie ochrony, tranzytu, dobrowolnych i świadomych powrotów oraz reintegracji obywateli państw Partnerstwa Wschodniego i obywateli państw trzecich odczuwających skutki konfliktu w Ukrainie”. Środki te będą przeznaczone na wsparcie mołdawskich służb granicznych i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

5. Zalecenia

Mołdawia podjęła działania w celu wypełnienia poprzednich zaleceń Komisji. Należy jednak poczynić dalsze postępy i uwzględnić następujące kwestie:

- a) dalsze dostosowanie polityki wizowej Mołdawii do unijnego wykazu państw objętych obowiązkiem wizowym, w szczególności tych państw, które stwarzają zagrożenie związane z migracją nieuregulowaną lub ryzyko dla bezpieczeństwa UE;
- b) kontynuowanie bieżących działań w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej, w szczególności z transnarodową działalnością przestępczą, która pojawiła się w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę.

CZARNOGÓRA

1. Dostosowanie polityki wizowej

W Czarnogórze obowiązuje ruch bezwizowy z 12 państwami, które widnieją w unijnym wykazie państw objętych obowiązkiem wizowym, z których siedem korzysta ze stałego zwolnienia z obowiązku wizowego (Azerbejdżan, Białoruś, Chiny, Kuwejt, Katar, Rosja, Turcja), a pięć jest objętych sezonowym zwolnieniem z obowiązku wizowego w celu wjazdu do Czarnogóry z powodów turystycznych w okresie od kwietnia do października (Armenia, Egipt, Kazachstan, Arabia Saudyjska, Uzbekistan).

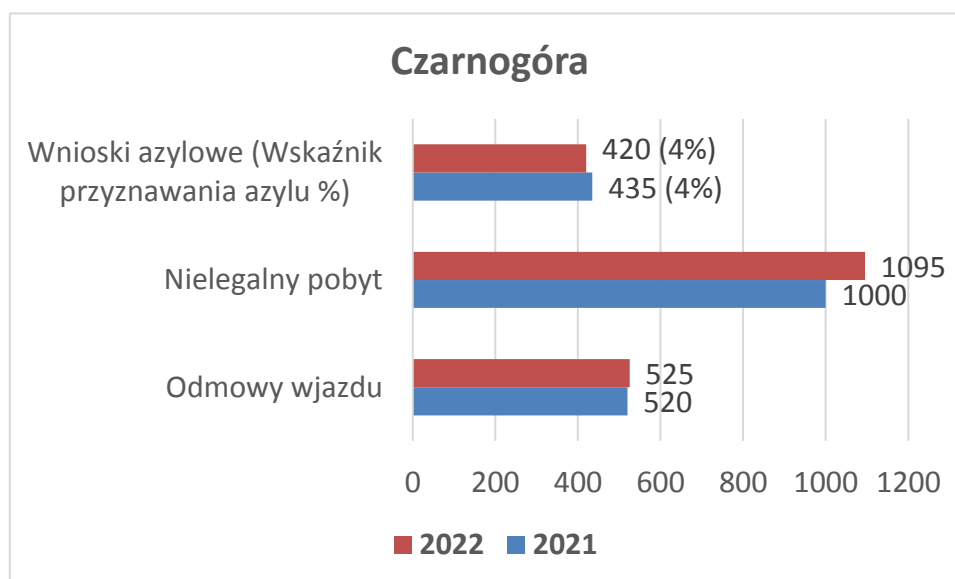
W 2023 r. Czarnogóra poczyniła postępy na drodze do dostosowania polityki wizowej: zwolnienie z obowiązku wizowego zostało cofnięte w przypadku obywateli Kuby, Ekwadoru, a także obywateli państw trzecich, którzy posiadają dokument pobytowy w Zjednoczonych Emiratach Arabskich.

2. Monitorowanie tendencji w zakresie migracji nieuregulowanej, wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, powrotów i readmisji

W latach 2021–2022 liczba wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych w państwach członkowskich przez obywateli Czarnogóry spadła o 3 %, przy czym w 2022 r. złożono 420 wniosków w porównaniu z 435 wnioskami w 2021 r. Wskaźnik przyznawania azylu wynoszący 4 % w 2022 r. nie zmienił się w porównaniu z rokiem poprzednim.

Państwa członkowskie zgłosiły tylko jeden przypadek niedozwolonego przekroczenia granicy w 2022 r. przez obywatela Czarnogóry. W 2022 r. liczba obywateli Czarnogóry uznanych za osoby przebywające w danym kraju nielegalnie wzrosła o 9,5 % (z 1 000 w 2021 r. do 1 095 w 2022 r.). W tym samym roku liczba odmów wjazdu wydanych obywatelom Czarnogóry przez państwa członkowskie pozostała stabilna – 525 odmów w 2022 r. w porównaniu z 520 odmowami w 2021 r.

Liczba decyzji nakazujących powrót wydanych obywatelom Czarnogóry spadła o 12 % (435 w 2022 r. w porównaniu z 495 w 2021 r.), natomiast liczba osób, które wróciły, wzrosła nieznacznie bo o 2 % (265 w 2021 r. w porównaniu z 270 w 2022 r.). Odsetek powrotów odpowiednio wzrósł z 54 % w 2021 r. do 62 % w 2022 r.

Źródło: Eurostat.

3. Współpraca w zakresie migracji, zarządzania granicami i readmisji

Czarnogóra prowadzi pozytywną współpracę z UE we wdrażaniu planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich.

Aby rozwiązać problem rosnącej migracji nieuregulowanej, w policji granicznej utworzono nową jednostkę ds. zwalczania przemytu ludzi i przestępczości transgranicznej i w ten sposób zwiększono kontrole pod kątem niedozwolonego przekraczania granicy.

Zwiększono zdolności w ramach systemu azylowego oraz przeznaczono znaczny przydział środków z budżetu państwa na zwiększenie zdolności przyjmowania. Czarnogórska Dyrekcja ds. Azylu dołożyła starań, aby zmniejszyć zaległości w rozpatrywaniu wniosków o udzielenie azylu.

Co więcej, Czarnogóra w dalszym ciągu współpracowała w obszarze migracji i zarządzania granicami z państwami członkowskimi, które zapewniały szkolenia i budowanie zdolności, sprzęt i wymianę informacji. EUAA, FRONTEX, IOM i Biuro UNHCR udzielały pomoc techniczną również w ramach projektu regionalnego finansowanego przez UE. Ogólnie rzecz biorąc, państwa członkowskie informują również o dobrej współpracy w zakresie readmisji.

16 maja 2023 r. Czarnogóra i Unia Europejska zawarły nową umowę o statusie dotyczącą działań operacyjnych prowadzonych przez Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) w Czarnogórze²⁷. Na podstawie tej nowej umowy na wniosek władz Czarnogóry Frontex będzie mógł rozmieszczać swój personel w dowolnym miejscu na terytorium tego kraju. Realizacja dwóch wspólnych operacji prowadzonych na podstawie obecnie obowiązującej umowy o statusie pozostaje w toku: na przejściu granicznym z Chorwacją; oraz w ramach wspólnej operacji morskiej mającej na celu wzmocnienie ochrony niebieskich granic na Morzu Adriatyckim. Ogólnie rzecz biorąc, Czarnogóra prowadzi bardzo pozytywną współpracę z Fronteksem w zakresie zarządzania granicami, a współpraca ta będzie jeszcze intensywniejsza wraz z wdrożeniem nowej umowy o statusie.

W grudniu 2021 r. EUAA podpisała z władzami Czarnogóry wspólny plan działania. Przy wsparciu EUAA utworzono nową jednostkę zajmującą się informacjami o kraju pochodzenia, opracowano moduły szkoleniowe oraz sporządzono obowiązujące procedury działania w celu usprawnienia procedur azylowych.

4. Współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa

We wrześniu 2014 r. Czarnogóra i Europol podpisały porozumienie o współpracy operacyjno-strategicznej. Na przestrzeni lat jakość wymienianych informacji stale się poprawiała, a współpraca z Europolem – w szczególności za pośrednictwem EMPACT oraz przy pomocy analiz, projektów i innych inicjatyw Europolu – jeszcze bardziej się wzmacniała. Cztery jednostki policji, w tym jednostka analityki finansowej i jednostka odpowiedzialna za zwalczanie przestępczości zorganizowanej, mają bezpośredni dostęp do kanału bezpiecznej komunikacji SIENA Europolu, co umożliwia szybką, bezpieczną i skuteczną wymianę informacji z Europolem i państwami członkowskimi UE.

Czarnogóra ma jednego urzędnika łącznikowego oddelegowanego do siedziby głównej Europolu i aktywnie współpracuje z Europejskim Centrum Zwalczania Przemytu Migrantów przy Europolu.

²⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8354-2023-INIT/pl/pdf>

Czarnogóra podpisała w 2019 r. dwustronne porozumienie z Komisją w sprawie zwalczania terroryzmu w celu wdrożenia wspólnego planu działania dla Bałkanów Zachodnich w zakresie zwalczania terroryzmu. Czarnogóra poczyniła znaczne postępy w realizacji tego porozumienia.

5. Programy obywatelstwa dla inwestorów

Program obywatelstwa dla inwestorów zakończono 31 grudnia 2022 r. Stanowi to pozytywną zmianę i konkretne działania następcze w związku z zaleceniami zawartymi w piątym sprawozdaniu w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego.

Chociaż program obywatelstwa dla inwestorów został zakończony, Czarnogóra nadal rozpatruje wnioski złożone do 2022 r. W odpowiedzi na zalecenie Komisji z dnia 28 marca 2022 r. w sprawie kroków, które należy natychmiast podjąć w związku z rosyjską inwazją na Ukrainę w odniesieniu do programów obywatelstwa dla inwestorów i programów ułatwień pobytowych dla inwestorów²⁸ Czarnogóra wprowadziła dodatkowe procedury kontroli w procesie składania wniosków, aby sprawdzić, czy wnioskodawcy znajdują się na liście sankcyjnej lub są uznawani za jednostki, których środki pochodzą z nielegalnych źródeł. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwróciło się również do Agencji Bezpieczeństwa Narodowego o dodatkowe kontrole wniosków otrzymanych od obywateli Rosji i Białorusi. Prowadzone są również weryfikacje *ex post* w celu ustalenia, czy obywatelstwo przyznawano w ramach międzynarodowych środków ograniczających, w których to przypadkach obywatelstwo Czarnogóry zostanie cofnięte.

Komisja będzie nadal monitorować rozwój sytuacji w tym zakresie do czasu rozpatrzenia wszystkich oczekujących wniosków.

6. Zalecenia

Czarnogóra podjęła działania w celu wypełnienia poprzednich zaleceń Komisji. Należy jednak poczynić dalsze postępy i uwzględnić następujące kwestie:

- a) podjęcie działania w trybie pilnym w celu dostosowania polityki wizowej Czarnogóry do unijnego wykazu państw objętych obowiązkiem wizowym, w szczególności tych państw, które stwarzają zagrożenie związane z migracją nieuregulowaną lub ryzyko dla bezpieczeństwa UE;
- b) zapewnienie, aby wnioski oczekujące na rozpatrzenie w ramach niedawno zakończonego programu obywatelstwa dla inwestorów były sprawdzane i przetwarzane zgodnie z najwyższymi możliwymi normami bezpieczeństwa.

²⁸ https://home-affairs.ec.europa.eu/recommendation-limit-access-individuals-connected-russian-belarusian-government-citizenship_pl

MACEDONIA PÓLNOCNA

1. Dostosowanie polityki wizowej

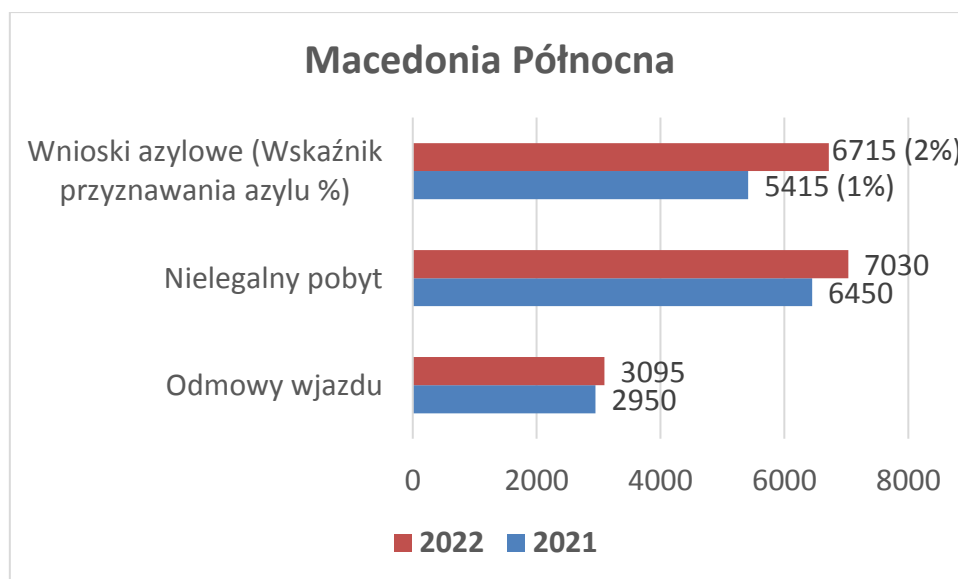
Macedonia Północna poczyniła znaczne postępy w dostosowywaniu swojej polityki wizowej do polityki wizowej UE. Do tej pory tylko jedno państwo jest zwolnione z obowiązku wizowego w stosunku do Macedonii Północnej, ale nie do UE (Turcja). W styczniu 2023 r. Macedonia Północna ponownie wprowadziła obowiązek wizowy w przypadku obywateli Botswany i Kuby. Co więcej, decyzja o tymczasowym zezwoleniu obywatelom Azerbejdżanu na wjazd do Macedonii Północnej bez wizy wygasła w marcu 2023 r. i nie została przedłużona.

2. Monitorowanie tendencji w zakresie migracji nieuregulowanej, wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, powrotów i readmisji

W 2022 r. liczba wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonych w państwach członkowskich przez obywateli Macedonii Północnej wzrosła o 24 %, przy czym w roku 2022 złożono 6 715 wniosków, a w roku 2021 – 5 415. Wskaźnik przyznawania azylu wzrósł z 2 % (w porównaniu z 1 % w 2021 r.).

W 2022 r. na szczeblu UE zgłoszono 9 przypadków niedozwolonego przekraczania granicy przez obywateli Macedonii Północnej w porównaniu z 12 w 2021 r. Ustalono, że w 2022 r. liczba obywateli Macedonii Północnej nielegalnie przebywających poza swoim państwem wzrosła o 9 % w porównaniu z poprzednim rokiem – w 2022 r. było to 7 030 przypadków, a w 2021 r. – 6 450 przypadków. Liczba odmów wjazdu nieznacznie wzrosła, tj. o 5 % z 2 950 w 2021 r. do 3 095 w 2022 r.

W ubiegłym roku odnotowano tendencją wzrostową pod względem liczby: (i) decyzji nakazujących powrót wydanych obywatelom Macedonii Północnej (2 910 w 2022 r. w porównaniu z 2 320 w 2021 r., co stanowi wzrost o 25 %); oraz (ii) osób powracających (1 590 w 2022 r. w porównaniu z 985 w 2021 r., co stanowi wzrost o 61 %). Państwa członkowskie informują o dobrej współpracy w zakresie powrotów i readmisji, a odsetek powrotów wzrósł w 2022 r. do 55 % w porównaniu z 42 % w 2021 r.

Źródło: Eurostat.

3. Współpraca w zakresie migracji, zarządzania granicami i readmisji

Macedonia Północna prowadzi pozytywną współpracę z UE we wdrażaniu planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich.

Macedonia Północna odgrywa aktywną rolę w zarządzaniu mieszanymi przepływami migracyjnymi na jednym z głównych szlaków tranzytowych migracji nieuregulowanej. Liczba przemycających migrantów pozostaje jednak wysoka, a poprawa zwalczania siatek przemytniczych musi stanowić priorytet.

Macedonia Północna pracuje nad wzmocnieniem swojego systemu azylowego w odniesieniu do osób o specjalnych potrzebach i małoletnich bez opieki. Nadal jednak potrzebne są postępy w zakresie systematycznej rejestracji migrantów. Nadal konieczne jest dokończenie i przyjęcie planu awaryjnego dotyczącego zarządzania dużymi przepływami migracyjnymi.

Macedonia Północna w dalszym ciągu współpracowała z państwami członkowskimi w obszarze migracji i zarządzania granicami. Przykładowe formy współpracy obejmowały: wizyty ekspertów, wymianę informacji i najlepszych praktyk, wyposażenie techniczne i kursy szkoleniowe.

Nadal wdrażane są umowy o readmisji, a, ogólnie rzecz biorąc, państwa członkowskie zgłosiły dobrą współpracę w zakresie readmisji, z wyjątkiem jednego państwa członkowskiego, które zgłosiło potrzebę poprawy.

W październiku 2022 r. Macedonia Północna podpisała umowę o statusie dotyczącą działań operacyjnych prowadzonych przez Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) w Macedonii Północnej²⁹. Po wejściu w życie umowy o statusie 1 kwietnia 2023 r. rozpoczęto 19 kwietnia 2023 r. wspólną operację, w ramach której wysłano 110 funkcjonariuszy w celu zapewnienia wsparcia w zakresie kontroli granicznej oraz zarządzania migracją nieuregulowaną i przestępczością transgraniczną na całym odcinku granicy z Grecją. Zasadniczo Macedonia Północna rozwinęła bardzo szeroko zakrojoną i pozytywną współpracę z Fronteksem w zakresie zarządzania granicami, którą to współpracę dodatkowo zacieśniono w kwietniu 2023 r. po wejściu w życie umowy o statusie.

Jeżeli chodzi o współpracę z EUAA, plan działania w zakresie współpracy na okres od października 2020 r. do września 2022 r. pozostał ważnym narzędziem służącym wzmocnieniu systemu azylowego, w szczególności w odniesieniu do osób o specjalnych potrzebach i małoletnich bez opieki, wzmocnieniu szkoleń w zakresie azylu i przyjmowania, poprawie jakości decyzji azylowych oraz wzmocnieniu systemu przyjmowania migrantów wymagających szczególnego traktowania i małoletnich bez opieki. EUAA i Macedonia Północna są w trakcie opracowywania planu działania trzeciej generacji, natomiast plan drugiej generacji został przedłużony, aby zapewnić brak luk.

4. Współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa

Europol podpisał porozumienie strategiczne z Macedonią Północną w styczniu 2007 r., natomiast porozumienie operacyjne podpisano we wrześniu 2011 r. Poziomą współpracę i wymianę informacji z Europolem jest dobry i wzrósł w 2022 r. Urzędnik łącznikowy z Macedonii Północnej jest oddelegowany do Europolu od 2015 r. Organy ścigania Macedonii Północnej przekazują informacje na temat skonfiskowanej broni i aresztowanych podejrzanych oraz przekazują informacje zwrotne na żądanie w ramach działań operacyjnych. Macedonia Północna bierze również udział w EMPACT.

²⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12896-2022-INIT/pl/pdf>

Dzięki znacznym postępom we wdrażaniu porozumienia wykonawczego w sprawie zwalczania terroryzmu w ramach wspólnego planu działania dla Bałkanów Zachodnich w zakresie zwalczania terroryzmu 9 grudnia 2022 r. Macedonia Północna podpisała z Komisją zmianę tego porozumienia obejmującą nowe działania i ambitniejsze cele.

5. Programy obywatelstwa dla inwestorów

Ustawa o obywatelstwie Macedonii Północnej przewiduje możliwość uzyskania obywatelstwa bez konieczności spełnienia jakichkolwiek z góry ustalonych wymagań w przypadku osób, z którymi wiąże się „szczególne względy ekonomiczne” dla kraju. W latach 2005–2022 121 osób uzyskało obywatelstwo ze szczególnych względów ekonomicznych (w porównaniu z 40 decyzjami odmownymi)³⁰. Komisja powtarza, że wdrożenie tej ustawy nie powinno prowadzić do systematycznego przyznawania obywatelstwa w zamian za inwestycje, ponieważ może to zostać wykorzystane do obchodzenia unijnej procedury wydawania wiz krótkoterminowych oraz dogłębnej oceny indywidualnego ryzyka związanego z migracją i ryzyka dla bezpieczeństwa, z którym ta procedura się wiąże, a zatem może mieć wpływ na ruch bezwizowy.

6. Zalecenia

Macedonia Północna podjęła działania w celu wypełnienia większości poprzednich zaleceń Komisji. Należy jednak poczynić dalsze postępy i uwzględnić następujące kwestie:

- a) kontynuacja postępów w dostosowywaniu polityki wizowej;
- b) zaprzestanie umożliwiania systematycznego uzyskiwania obywatelstwa ze szczególnych względów ekonomicznych.

³⁰ Sprawozdanie z kontroli dotyczącej Macedonii Północnej, lipiec 2023 r., https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-07/MK%20Cluster_1%20Draft%20screening%20report_external%20version.pdf.

SERBIA

1. Dostosowanie polityki wizowej

Na początku 2022 r. w Serbii obowiązywał ruch bezwizowy z 22 państwami, które znajdują się w unijnym wykazie państw objętych obowiązkiem wizowym: Brak dostosowania do unijnej polityki wizowej stanowił jeden z powodów wzmożonej migracji nieuregulowanej na szlaku zachodniobałkańskim. Dotyczyło to w szczególności obywateli Burundi, Kuby, Indii, Tunezji i Turcji, którzy mogli wjechać do Serbii bez wizy, a następnie nielegalnie przekraczać granice zewnętrzne państw członkowskich. Problem ten skłonił Komisję do natychmiastowych i szeroko zakrojonych kontaktów z władzami Serbii.

W wyniku tej współpracy i podjętych skoordynowanych działań Serbia przywróciła obowiązek wizowy dla Burundi (21 października 2022 r., ze skutkiem natychmiastowym), Tunezji (21 października 2022 r., stosowany od 22 listopada 2022 r.), Gwinei Bissau (1 grudnia 2022 r., stosowany od 6 grudnia 2022 r.), Indii (9 grudnia 2022 r., stosowany od 1 stycznia 2023 r.), Boliwii i Kuby (27 grudnia 2022 r., stosowany z mocą wsteczną odpowiednio od 10 lutego 2023 r. i 13 kwietnia 2023 r.).

Serbia utrzymuje aktualnie ruch bezwizowy z 16 państwami, które znajdują się w unijnym wykazie państw objętych obowiązkiem wizowym; są to następujące kraje: Armenia, Azerbejdżan, Bahrajn, Białoruś, Chiny, Indonezja, Jamajka, Katar, Kazachstan, Kirgistan, Kuwejt, Mongolia, Oman, Rosja, Surinam i Turcja.

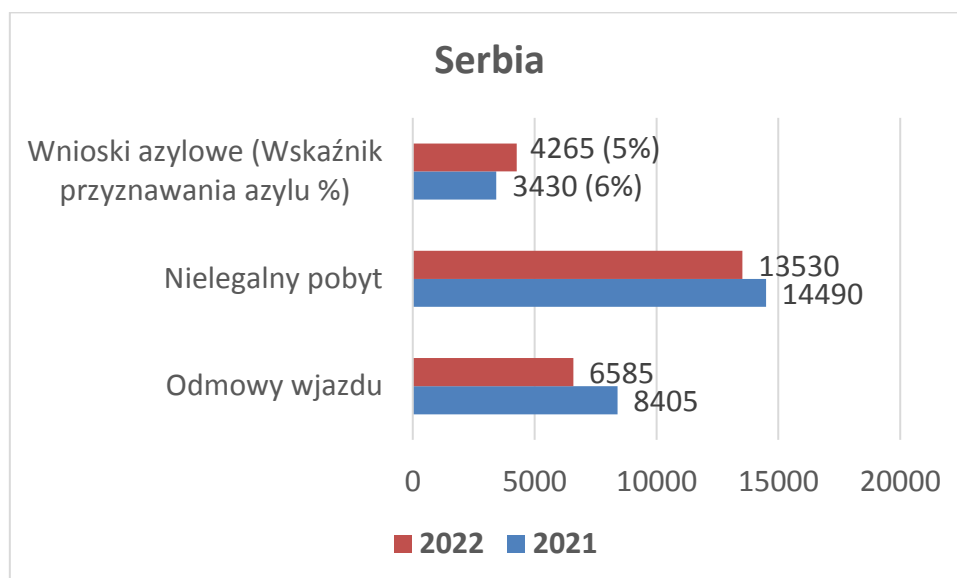
Komisja oczekuje dalszego dostosowania polityki wizowej zgodnie z zobowiązaniem podjętym przez władze serbskie i oczekuje od Serbii bardziej szczegółowych informacji na temat „planu harmonizacji systemu wizowego” i jego skutecznego wdrożenia.

2. Monitorowanie tendencji w zakresie migracji nieuregulowanej, wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, powrotów i readmisji

W 2022 r. obywatele Serbii złożyli w państwach członkowskich 4 265 wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, tj. o 24 % więcej niż w 2021 r. (3 430), co świadczy o utrzymaniu się tendencji obserwowanej w poprzednich latach. Wskaźnik przyznawania azylu nieznacznie spadł z 6 % w 2021 r. do 5 % w 2022 r.

Odnotowano 32 przypadki niedozwolonego przekroczenia granic zewnętrznych państw członkowskich przez obywateli Serbii (37 w 2021 r.). Liczba obywateli Serbii nielegalnie przebywających w państwach członkowskich ponownie zmalała – w 2022 r. było to 13 530 przypadków w porównaniu z 14 490 przypadkami w 2021 r. (spadek o 7 %). W 2022 r. liczba obywateli Serbii, którym odmówiono wjazdu do UE, spadła o 22 % (8 405 przypadków w 2021 r. w porównaniu z 6 585 przypadkami w 2022 r.).

Liczba decyzji nakazujących powrót wydanych obywatelom Serbii (5 705 w 2022 r. w porównaniu z 6 045 w 2021 r.) spadła o 6 %, natomiast liczba osób, które wróciły, wzrosła o 5 % (3 190 osób w 2022 r. w porównaniu z 3 035 osobami w 2021 r.), a odsetek powrotów wzrósł z 50 % w 2021 r. do 56 % w 2022 r.

Źródło: Eurostat.

3. Współpraca w zakresie migracji, zarządzania granicami i readmisji

Odkąd w 2022 r. odnotowano gwałtowny wzrost liczby przypadków niedozwolonego przekroczenia granic zewnętrznych państw członkowskich Serbia prowadzi pozytywną współpracę z UE we wdrażaniu planu działania UE na rzecz Bałkanów Zachodnich i przyczynia się do zarządzania mieszanym przepływem migracyjnym do UE.

W sierpniu 2022 r. Serbia przyjęła nową strategię zintegrowanego zarządzania granicami na lata 2022–2027 oraz plan działania na lata 2022–2024. Priorytetem powinno pozostać wzmocnienie ochrony granic i zwiększenie działań w kierunku wykrywania przemytu uchodźców i migrantów oraz zapobiegania mu.

Należy zintensyfikować działania w zakresie identyfikacji i rejestracji migrantów i osób ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej, w tym w ośrodkach recepcyjnych. Kwestie wzmocnienia systemu azylowego i zdolności do powrotu migrantów nieposiadających prawa do pozostania nadal stanowią ważne obszary dalszych prac, w których zwiększono wsparcie Komisji.

W 2022 r. Serbia wprowadziła szereg środków w celu zaostrożenia wymogów dotyczących uzyskiwania wiz serbskich i wjazdu do Serbii. Te zmienione warunki zostały opublikowane i szeroko rozpowszechnione na rządowych stronach internetowych oraz zostały wprowadzone do platformy operacyjnej Zrzeszenia Międzynarodowego Transportu Lotniczego, z której korzystają linie lotnicze podczas odprawy pasażerów na loty do Serbii. Przedstawiciele serbskich misji dyplomatycznych i konsularnych przeprowadzili rozmowy z biurami największych linii lotniczych w krajach ich akredytacji, z których to linii korzystają podróżni nadużywający systemu bezwizowego. Władze serbskie prowadziły również rozmowy z przedstawicielami wszystkich głównych linii lotniczych w Belgradzie, a także z organizacjami turystycznymi współpracującymi z krajami pochodzenia osób potencjalnie nadużywających systemu bezwizowego w Serbii.

Serbia w dalszym ciągu współpracowała z państwami członkowskimi w obszarze migracji i zarządzania granicami. Przykładowe formy współpracy obejmowały finansowanie, pomoc techniczną, wspólne patrole graniczne i szkolenia. W ramach pomocy technicznej UE wspiera się strategię zintegrowanego zarządzania granicami na lata 2022–2027, w szczególności w zakresie skutecznej rejestracji i rozpatrywania wniosków migrantów o nieuregulowanym statusie, a także

koordynacji między instytucjami w ramach systemu zarządzania migracjami oraz procedur powrotu do kraju pochodzenia albo państwa poprzedniego wjazdu. W ramach finansowania unijnego wspiera się również funkcjonowanie ośrodków recepcyjnych i ośrodków dla uchodźców zarządzanych przez Urząd ds. Uchodźców i Migracji, w tym usług opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i edukacji dla dzieci i grup szczególnie wrażliwych. Przy wsparciu ze strony UE i państw członkowskich Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM) realizuje program wspomaganym dobrowolnych powrotów i środków reintegracyjnych (AVRR) przyczyniający się do budowania zdolności serbskiego systemu powrotów i ułatwiający dostęp do wspomaganym dobrowolnych powrotów.

Zasadniczo Frontex i państwa członkowskie informują również o dobrej współpracy w zakresie readmisji.

Ustalono jednak, że istnieją wyzwania związane z readmisją nielegalnie przebywających poza swoim państwem obywateli państw trzecich, którzy dotarli do UE szlakiem zachodniobałkańskim. W tym kontekście Komisja zwróciła się do Serbii o najwyższy poziom współpracy w celu zapewnienia, aby w przypadku odrzucenia wniosków o udzielenie azylu złożonych przez tych obywateli Serbia ponownie przyjmowała te osoby zgodnie z klauzulą dotyczącą obywateli państw trzecich zawartą w umowie o readmisji między UE a Serbią.

Serbia zawarła umowę o statusie dotyczącą działań operacyjnych prowadzonych przez Europejską Agencję Straży³¹ Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) w Serbii, która to umowa weszła w życie 1 maja 2021 r. i w której przewidziano oddelegowanie zespołów stałej służby Europejskiej Straży Granicznej i Przybrzeżnej wyposażonych w uprawnienia wykonawcze na terytorium Serbii. Pierwsza operacja w ramach umowy o statusie rozpoczęła się 16 czerwca 2021 r. na granicy serbsko-bułgarskiej. W grudniu 2022 r. tę wspólną operację rozszerzono na przejścia graniczne wzdłuż granicy Serbii z Węgrami. Negocjacje w sprawie nowej umowy o statusie rozpoczęły się w maju 2023 r. i pozostają w toku.

Serbia posiada wspólny plan działania z Agencją UE ds. Azylu wspierający dalszy rozwój krajowego systemu azylu i przyjmowania zgodnie ze standardami UE. Serbia należy do sieci organów przyjmujących EUAA.

4. Współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa

Serbia kontynuowała dobrą współpracę z Europolem i zwiększyła wykorzystanie bezpiecznego kanału SIENA. W latach 2021–2022 liczba wymienionych wiadomości wzrosła o 15 %. Eurojust i Serbia kontynuowały dobrą współpracę w sprawach karnych, w szczególności za pośrednictwem serbskiego prokuratora łącznikowego (oddelegowanego od marca 2020 r.) w siedzibie głównej Eurojustu.

Serbia aktywnie uczestniczy w EMPACT. W 2022 r. Serbia uczestniczyła w 67 działaniach operacyjnych i współdowodziła w przypadku jednego działania operacyjnego (w ramach planu działań operacyjnych dotyczącego konopi indyjskich, kokainy i heroiny). Serbia nadal uczestniczyła w dniach wspólnego działania EMPACT.

Serbia podpisała w 2019 r. dwustronne porozumienie z Komisją w sprawie zwalczania terroryzmu w celu wdrożenia wspólnego planu działania dla Bałkanów Zachodnich w zakresie zwalczania terroryzmu. Serbia składała regularne sprawozdania, ale konieczne są dalsze postępy, aby uznać wdrożenie tego porozumienia za zadowalające, w szczególności Serbia nie przyjęła jeszcze nowych

³¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A22020A0625%2801%29>

ram strategicznych dotyczących zwalczania terroryzmu oraz zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i przeciwdziałania mu po wygaśnięciu poprzednich strategii w 2021 r.

Serbia nie zakończyła analizy ról i praktyk służb bezpieczeństwa i Rady Bezpieczeństwa Narodowego w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych dotyczących poważnej i zorganizowanej przestępczości, chociaż rozpoczęto prace przygotowawcze. Istnieje ugruntowana współpraca z CEPOL-em, Eurojustem, Europol-em i Interpolem, w szczególności w zakresie nielegalnego handlu bronią, nielegalnego obrotu środkami odurzającymi oraz zwalczania istotnych zorganizowanych grup przestępczych. Serbia musi w dalszym ciągu zwiększać zdolności w zakresie zasobów technicznych, finansowych i ludzkich prokuratury ds. przestępczości zorganizowanej, aby mogła ona wykonywać swoje obowiązki w sposób niezależny (w tym należy zapewnić pomieszczenia dla nowych pracowników). Serbia powinna dostosować swoje podejście oparte na sprawach do strategii przeciwko organizacjom przestępczym, a także zamiast skupiać się na sprawach o niskim lub średnim znaczeniu powinna skoncentrować się na sprawach o istotnym znaczeniu, aby dążyć do rozbicia dużych i międzynarodowych organizacji oraz zajęcia mienia.

5. Przyspieszone nabywanie obywatelstwa

W pierwszych miesiącach 2023 r. rząd serbski zaproponował pewne zmiany w ustawie o obywatelstwie przewidujące możliwość szybkiego nabywania obywatelstwa serbskiego przez obywateli państw trzecich, którzy mieszkają w Serbii zaledwie od niedawna, posiadają dyplom ukończenia studiów wyższych uzyskany w Serbii lub uznany przez Serbię i prowadzą działalność na własny rachunek lub są zatrudnieni przez serbskie przedsiębiorstwo.

Chociaż UE szanuje suwerenne prawo Serbii do decydowania o polityce w zakresie obywatelstwa i naturalizacji, Komisja przedstawiła właściwym organom serbskim swoje obawy dotyczące możliwych zagrożeń dla bezpieczeństwa UE związanych z szybkim nabywaniem praw do ruchu bezwizowego przez obywateli państw, którzy w przeciwnym razie byłiby objęci obowiązkiem wizowym w UE. W związku z działaniami informacyjnymi Komisji w tej sprawie rząd Serbii postanowił wycofać wniosek.

6. Zalecenia

Serbia podjęła działania w celu wypełnienia poprzednich zaleceń Komisji. Należy jednak poczynić dalsze postępy i uwzględnić następujące kwestie:

- a) dalsze dostosowanie polityki wizowej Serbii do unijnego wykazu państw objętych obowiązkiem wizowym, w szczególności tych państw, które stwarzają zagrożenie związane z migracją nieuregulowaną lub ryzyko dla bezpieczeństwa UE;
- b) szybkie zakończenie negocjacji w sprawie nowej umowy o statusie z UE;
- c) pełne wdrożenie klauzuli dotyczącej obywateli państw trzecich, zawartej w umowie o readmisji między UE a Serbią.

II. INNE PAŃSTWA OBJĘTE SYSTEMEM BEZWIZOWYM

PAŃSTWA OBJĘTE SYSTEMEM BEZWIZOWYM REALIZUJĄCE PROGRAMY OBYWATELSTWA DLA INWESTORÓW

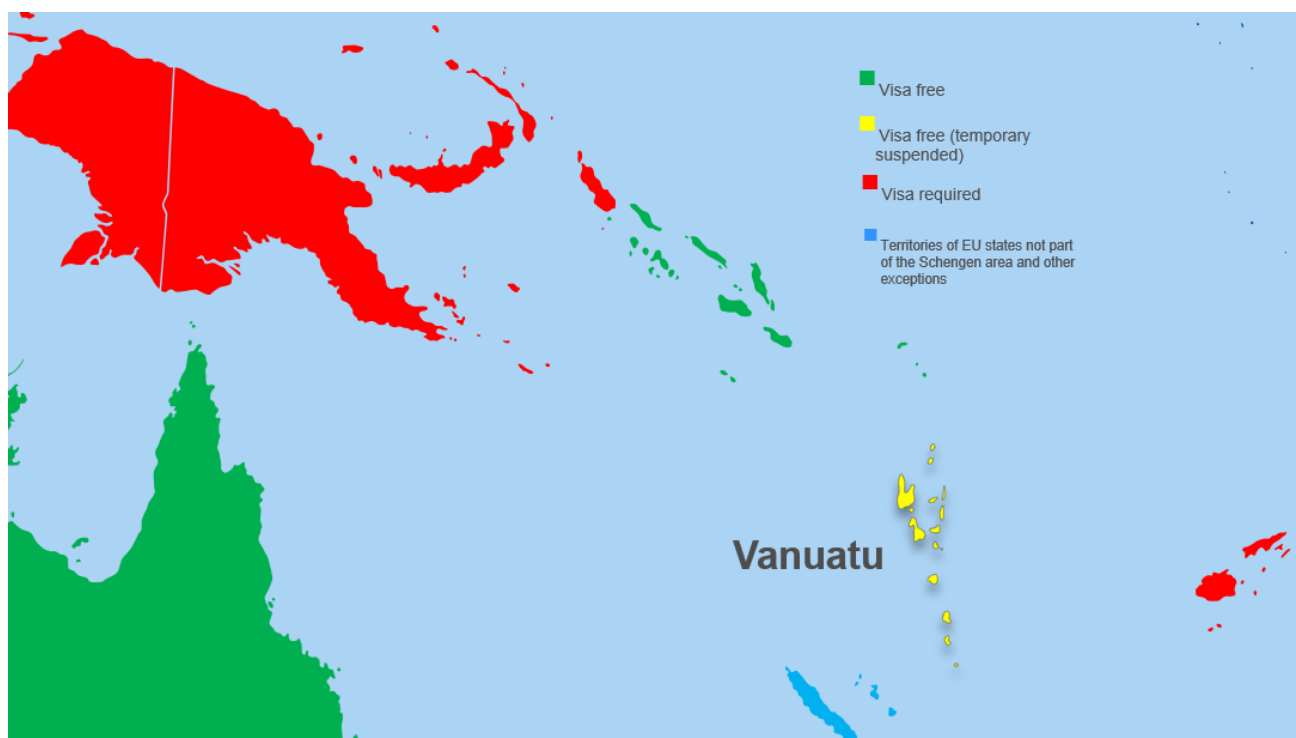
Chociaż UE szanuje prawo suwerennych państw do decydowania o własnych procedurach naturalizacji, to jednak programy obywatelstwa dla inwestorów prowadzone przez państwa trzecie zwolnione z obowiązku wizowego – które to programy są niezgodne z zasadami i warunkami stanowiącymi podstawę zwolnienia z obowiązku wizowego – mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa UE i jej państw członkowskich.

UE jest szczególnie zaniepokojona programami obywatelstwa dla inwestorów, które są promowane komercyjnie jako sposób na uzyskanie bezwizowego dostępu do UE. Celem umów dotyczących zniesienia wiz jest ułatwienie kontaktów międzyludzkich między UE a państwem trzecim, a nie umożliwienie obywatelom innych państw trzecich objętych obowiązkiem wizowym obchodzenia unijnej procedury wydawania wiz krótkoterminowych poprzez nabycie obywatelstwa. Bezwizowego wjazdu do UE nie można traktować jak towar, który można sprzedać i kupić.

Kwestię tę podniósł już Parlament Europejski w rezolucji z dnia 9 marca 2022 r. zawierającej wnioski dla Komisji dotyczące programów obywatelstwa i ułatwień pobytowych dla inwestorów³². W rezolucji między innymi wezwano Komisję do wywarcia presji, w takim stopniu, jak jest to możliwe, w celu zapewnienia, by państwa trzecie, które wdrożyły programy obywatelstwa dla inwestorów oraz korzystają z ruchu bezwizowego, zgodnie z załącznikiem II do rozporządzenia (UE) 2018/1806, zniosły te programy, a także do przedstawienia wniosku dotyczącego zmiany art. 8 rozporządzenia (UE) 2018/1806 tak, aby funkcjonowanie programów obywatelstwa dla inwestorów stanowiło jedną z podstaw zawieszenia zwolnienia z obowiązku wizowego.

³² Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 9 marca 2022 r. zawierająca wnioski dla Komisji dotyczące programów obywatelstwa i ułatwień pobytowych dla inwestorów (2021/2026(INL)).

VANUATU

Od 2015 r. Vanuatu realizuje programy obywatelstwa dla inwestorów, w ramach których obywatelstwo przyznaje się obywatelom innych państw niemającym wcześniejszych związków z Vanuatu; pozytywne decyzje wydawane są w sprawie zdecydowanej większości wniosków. Do marca 2021 r. Vanuatu wydało ponad 10 500 paszportów, a odsetek wniosków odrzuconych był bardzo niski.

W latach 2017–2021 Komisja wyrażała poważne zastrzeżenia i ostrzegła rząd Vanuatu o możliwości przywrócenia obowiązku wizowego. Wyjaśnienia przedstawione przez Vanuatu nie były wystarczające, aby wyeliminować te zastrzeżenia. Na tej podstawie 12 stycznia 2022 r. Komisja przyjęła wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie zawieszenia stosowania umowy z Vanuatu dotyczącej zniesienia wiz³³. Był to pierwszy w historii UE wniosek dotyczący zawieszenia takiej umowy z państwem trzecim. 3 marca 2022 r. Rada przyjęła decyzję w sprawie częściowego zawieszenia stosowania umowy z Vanuatu dotyczącej zniesienia wiz³⁴. Ponieważ nie zaradzono okolicznościom, które doprowadziły do częściowego zawieszenia, 12 października 2022 r. Komisja przedstawiła wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie pełnego zawieszenia umowy od 4 lutego 2023 r.³⁵ Rada przyjęła decyzję 8 listopada 2022 r.³⁶ W związku z tym 1 grudnia 2022 r. Komisja przyjęła rozporządzenie delegowane zgodnie z art. 8 ust. 6 lit. b) rozporządzenia (UE) 2018/1806,

³³ Wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie częściowego zawieszenia stosowania Umowy między Unią Europejską a Republiką Vanuatu dotyczącej zniesienia wiz krótkoterminowych (COM(2022) 6 final).

³⁴ Decyzja Rady (UE) 2022/366 z dnia 3 marca 2022 r. w sprawie częściowego zawieszenia stosowania Umowy między Unią Europejską a Republiką Vanuatu dotyczącej zniesienia wiz krótkoterminowych.

³⁵ Wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie zawieszenia stosowania wszystkich postanowień Umowy między Unią Europejską a Republiką Vanuatu dotyczącej zniesienia wiz krótkoterminowych. COM(2022) 531 final.

³⁶ Decyzja Rady (UE) 2022/2198 z dnia 8 listopada 2022 r. w sprawie zawieszenia stosowania wszystkich postanowień Umowy między Unią Europejską a Republiką Vanuatu dotyczącej zniesienia wiz krótkoterminowych.

w którym wskazała, że zwolnienie z obowiązku wizowego wszystkich obywateli Vanuatu zostaje zawieszane na okres od 4 lutego 2023 r. do 3 sierpnia 2024 r.³⁷

Od czasu wejścia w życie częściowego zawieszenia Komisja współpracuje z właściwymi organami Vanuatu w ramach pogłębionego dialogu³⁸ w celu zaradzenia okolicznościom, które doprowadziły do zawieszenia zwolnienia z obowiązku wizowego, i umożliwienia UE zniesienia zawieszenia.

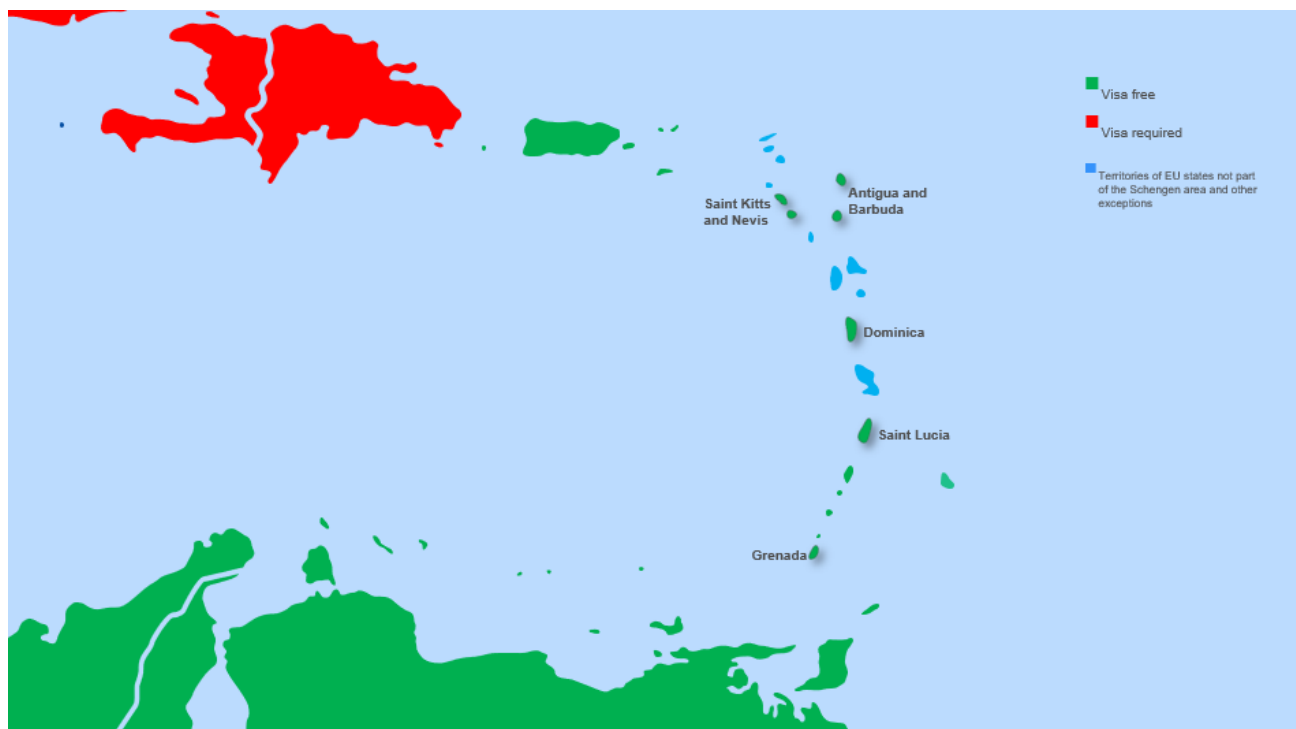
W marcu 2023 r. rząd Vanuatu wydał zmianę ustawy o obywatelstwie w celu zwiększenia bezpieczeństwa programu obywatelstwa dla inwestorów. Ocena tych zmian legislacyjnych przez Komisję jest w toku. Uzgodniono, że na następnym posiedzeniu w ramach wzmocnionego dialogu Vanuatu szczegółowo wyjaśni zmiany legislacyjne w programach dla inwestorów, które rząd przyjął w marcu.

Wymiana informacji z władzami Vanuatu będzie kontynuowana do czasu, w którym Komisja uzna, że uzyskała informacje wystarczające do zakończenia oceny koniecznej do ustalenia, czy okoliczności, które doprowadziły do zawieszenia, zostały usunięte, czy też nadal istnieją. W zależności od wyniku takiej oceny Komisja proponuje zniesienie zawieszenia albo przeniesienie Vanuatu do wykazu państw objętych obowiązkiem wizowym, jak określono w art. 8 ust. 7 rozporządzenia (UE) 2018/1806.

³⁷ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2023/222 z dnia 1 grudnia 2022 r. w sprawie tymczasowego zawieszenia zwolnienia wszystkich obywateli Vanuatu z obowiązku wizowego.

³⁸ Art. 8 ust. 6 lit. a) rozporządzenia (UE) 2018/1806.

PAŃSTWA WSCHODNIOKARAIBSKIE

Od 2020 r. Komisja współpracuje z pięcioma państwami wschodniokaraibskimi realizującymi programy obywatelstwa dla inwestorów (Antigua i Barbuda, Dominika, Grenada, Saint Kitts i Nevis oraz Saint Lucia) w celu uzyskania istotnych informacji i danych na temat tych programów, które OECD sklasyfikowała jako potencjalnie stwarzające wysokie ryzyko dla integralności wspólnego standardu do wymiany informacji, co budzi podejrzenie możliwego uchylania się od opodatkowania i prania pieniędzy³⁹.

Na podstawie informacji otrzymanych od właściwych organów Komisja stwierdziła, że we wszystkich ocenionych programach dla inwestorów bardzo wiele wniosków rozpatrzono pozytywnie i do tej pory wydano co najmniej 88 000 paszportów. W przypadku niektórych państw liczba ta przekracza 30 000 (34 500 paszportów wydanych przez Dominikę; 36 742 paszporty przez Saint Kitts i Nevis). Jednocześnie odsetek odrzuconych wniosków jest wyjątkowo niski (między 3 a 6 %), co wraz z krótkim czasem rozpatrywania wniosków (w niektórych przypadkach zaledwie dwa miesiące) budzi wątpliwości co do dokładności kontroli bezpieczeństwa.

Wśród wnioskodawców, których wnioski rozpatrywane są pozytywnie, znajdują się osoby, które w przeciwnym razie musiałyby posiadać wizę, aby móc wjechać na terytorium UE. Zgodnie z otrzymanymi informacjami wnioskodawcami są przeważnie obywatele Chin i Rosji, a także między innymi Syrii, Iranu, Iraku, Jemenu, Nigerii i Libii. W tej kwestii Komisja z zadowoleniem przyjęła decyzję podjętą w marcu 2022 r. przez wszystkie pięć państw regionu Karaibów o zawieszeniu rozpatrywania wniosków obywateli Rosji i Białorusi w reakcji na rosyjską agresję wobec Ukrainy.

Programy obywatelstwa dla inwestorów w regionie Karaibów są obecnie jednymi z najtańszych na świecie dla indywidualnych inwestorów i rodzin. W niektórych przypadkach koszt na osobę wynosi jedynie 100 000 USD. Pozostałe programy podlegające ocenie mają jedynie nieznacznie wyższą cenę.

³⁹ <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment/>

Z otrzymanych informacji wynika, że spośród pięciu ocenianych krajów cztery kraje prowadzą w pewnym stopniu wymianę informacji z krajem pochodzenia lub głównym wcześniejszym miejscem zamieszkania wnioskodawcy. Wydaje się jednak, że nie odbywa się to w sposób systematyczny. Wszystkie pięć państw współpracują ze Wspólnym Regionalnym Centrum Komunikacji (JRCC) Agencji Wykonawczej CARICOM ds. Przemoczości i Bezpieczeństwa (IMPACS), które pomaga w uzyskiwaniu poufnych informacji na temat każdego członka wniosku. Żadne z ocenianych krajów nie wymaga jednak zamieszkania ani nawet fizycznej obecności w kraju przed przyznaniem obywatelstwa ani nawet w trakcie procesu składania wniosku.

W niektórych przypadkach państwa korzystają z usług prywatnych pośredników podczas całego procesu składania wniosków i kontroli, w tym kontroli osobistych i weryfikacji dokumentów przedłożonych przez wnioskodawców. Powierzenie zadania realizacji procesu weryfikacji przedsiębiorstwom prywatnym jest dodatkowym czynnikiem, który budzi wątpliwości co do dostępu do informacji organów ścigania i organów sądowych w kraju pochodzenia lub głównego wcześniejszego miejsca zamieszkania.

Co więcej, w różnym stopniu wszystkie pięć krajów daje wnioskodawcom, których wniosek rozpatrzono pozytywnie, możliwość zmiany tożsamości po uzyskaniu obywatelstwa w zamian za inwestycje. W Antigua i Barbudzie oraz na Dominice dopuszcza się taką możliwość po upływie pięciu lat od uzyskania obywatelstwa; w Grenadzie po upływie roku; w Saint Kitts i Saint Nevis w chwili uzyskania obywatelstwa. W niektórych przypadkach dozwolona jest również wielokrotna zmiana nazwiska (zgodnie z dostępnymi informacjami tylko Saint Kitts i Nevis stosuje ograniczenie do jednej zmiany).

Ogólnie rzecz biorąc, krótki czas rozpatrywania wniosków, niskie opłaty, duża liczba wniosków i niski odsetek odrzuconych wniosków, a także niektóre aspekty procedur kontroli bezpieczeństwa wskazują, że funkcjonowanie takich systemów może stanowić pewne zagrożenie dla bezpieczeństwa państw członkowskich UE. Fakt, że wnioskodawcy, których wnioski rozpatrzono pozytywnie, mogą po uzyskaniu nowego obywatelstwa zmienić swoją tożsamość, stwarza dalsze potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa.

Aktualnie trwają konsultacje dwustronne są, a Komisja po zakończeniu oceny nadal będzie ściśle współpracować z tymi państwami trzecimi w celu wypracowania długoterminowych rozwiązań. W tym kontekście Komisja rozważy zwołanie posiedzeń wspólnych komitetów ekspertów powołanych na mocy dwustronnych umów dotyczących zniesienia wiz, których zadaniem jest monitorowanie wykonania tych umów i rozstrzyganie sporów związanych z ich stosowaniem.

WNIOSKI

Komisja uważa, że wszystkie osiem ocenianych w niniejszym sprawozdaniu państw sąsiadujących z UE podjęło działania w celu wypełnienia szeregu zaleceń zawartych w piątym sprawozdaniu w ramach mechanizmu zawieszającego zwolnienie z obowiązku wizowego. Jeżeli chodzi o Gruzję i Ukrainę, których obywatele uzyskali zwolnienie z obowiązku wizowego mniej niż 7 lat temu i w przypadku których to krajów nadal konieczne jest składanie sprawozdań dotyczących spełniania kryteriów liberalizacji reżimu wizowego, Komisja uznaje, że wymogi w zakresie liberalizacji reżimu wizowego są nadal spełnione. Wszystkie osiem państw muszą jednak podjąć dalsze działania, aby wypełnić zalecenia Komisji.

Państwa członkowskie informują o ogólnie dobrej współpracy ze wszystkimi ośmioma państwami zarówno w zakresie migracji, jak i w zakresie bezpieczeństwa. Szereg spośród tych państw powinno nadal poświęcać uwagę kwestii bezzasadnych wniosków o udzielenie azylu, w tym poprzez wzmocnienie uczestnictwa w EMPACT i dalsze organizowanie ukierunkowanych kampanii informacyjnych. Wszystkie państwa powinny nadal czynić postępy w dostosowywaniu polityki wizowej, aby zapobiegać ryzyku, że obywatele państw trzecich będą wjeżdżać na ich terytorium bez wizy, a następnie kontynuować podróże nielegalnie w kierunku UE. Należy również podejmować dalsze działania w ramach zwalczania przestępczości zorganizowanej i korupcji.

Liberalizacja reżimu wizowego jest kluczowym elementem współpracy UE z krajami Bałkanów Zachodnich i Partnerstwa Wschodniego w zakresie migracji, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Ułatwia ona mobilność i kontakty międzyludzkie, a także może zapoczątkować kluczowe reformy polityczne w tych krajach. Proces ten będzie nadal ściśle monitorowany, w tym w ramach posiedzeń urzędników wyższego szczebla i regularnych posiedzeń podkomitetu ds. sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa oraz dialogu między UE i państwami objętymi niniejszym sprawozdaniem. Monitorowanie kwestii związanych z kryteriami liberalizacji reżimu wizowego będzie również nadal uwzględniane w rocznych sprawozdaniach Komisji w sprawie rozszerzenia.

Komisja będzie również nadal monitorować wszystkie państwa objęte systemem bezwizowym realizujące programy obywatelstwa dla inwestorów oraz zintensyfikuje dialog z tymi krajami w celu wypracowania długoterminowych rozwiązań mających na celu zapobieganie ewentualnemu omijaniu unijnej procedury wydawania wiz krótkoterminowych, a także będzie prowadzić dogłębną ocenę związanych z tą procedurą poszczególnych zagrożeń w zakresie migracji i bezpieczeństwa.

Komisja nadal będzie ponadto wdrażać nowe kompleksowe podejście do monitorowania zapowiedziane w komunikacie z 30 maja 2023 r., obejmujące wszystkie państwa trzecie zwolnione z obowiązku wizowego. W oparciu o wyniki tego procesu monitorowania Komisja będzie nadal składać sprawozdania na temat państw trzecich zwolnionych z obowiązku wizowego w odniesieniu do wyzwań związanych z migracją i bezpieczeństwem, wykraczających poza jej obowiązki sprawozdawcze.